

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

ЗАЛУЧЕННЯ ДО ТУРИЗМУ МУЗЕЇВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ ВІРТУАЛЬНОГО МУЗЕЮ

за спеціальністю: 242 Туризм

галузі знань: 24 Сфера обслуговування

на здобуття освітнього ступеню: Магістра

за освітньо-науковою програмою: Туризм

Магістерська робота
студентки денного відділення
Загури Ольги Петрівни

Науковий керівник:
к. геогр. н., доц. Шпарага Т.І.

КИЇВ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАЛУЧЕННЯ МУЗЕЇВ ДО ТУРИЗМУ.....	5
1.1. Поняття про музей та його використання в туризмі.....	5
1.2. Методика дослідження використання музеїв в туризмі.....	12
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МУЗЕЇВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ..	15
2.1. Загальна характеристика музейної мережі.....	15
2.1. Напрями роботи музеїв Волинської області.....	22
2.3. Проблеми залучення музеїв Волині до туризму.....	28
РОЗДІЛ 3. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ЗАЛУЧЕННЯ МУЗЕЇВ ДО ТУРИЗМУ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	33
3.1. Закордонний досвід роботи музеїв та їх залучення до туризму.....	33
3.2. Досвід створення віртуальних музеїв та віртуальних турів у країнах світу.....	40
3.3. Розробка концепції віртуального музею Волині.....	49
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність тем. Питання про те, яке місце займає сучасний музей у туризмі залишається недостатньо дослідженим. Ще менш розглянутим є значення музею в туризмі на конкретних прикладах. Волинська область має значний потенціал з використання музейних закладів у туристичній діяльності. Тож дослідження стану та перспектив залучення волинських музеїв в туризм, а також використання при цьому віртуальних музеїв є актуальним та своєчасним.

Ступінь вивченості теми. Теоретичні основи музейної діяльності розглядали Рутинський М. Й. та Юрєнева Т. Ю. Роль музею в туризмі досліджували Багдасарова Н.А., Бенедіктсон Г., Ключко Ю. М. та Петрова Д. А. Значення віртуальних музеїв вивчали Несговорова Г. П., Волинець В. О., Малиновська О. Ю., Сизон О. О. та ін.. Залучення волинських музеїв у туризм є недостатньо вивченим, адже наукові дослідження Більо Л., Вернидубова О., Грабинської Л., Гриб Л., Зінько Д., Надольської В. стосуються лише історії формування музейної мережі та основних напрямів діяльності музеїв.

Мета і завдання дослідження. Розкрити особливості сучасного стану залучення музеїв Волинської області в туризм та запропонувати шляхи його поглиблення на прикладі закордонного досвіду. Для досягнення поставленої мети, було поставлено такі завдання:

1. З'ясувати сутність музею та його місце у туристичній діяльності.
2. Вивчити загальні особливості музейної мережі Волинської області.
3. Розкрити особливості залучення в туризм волинських музеїв, дослідити відповідні напрямків роботи музеїв, та виявити проблеми.
4. Дослідити яким чином закордонні музеї розширюють залучення у туризм та запропонувати варіанти імплементації їхнього досвіду.
5. Розглянути наявні віртуальні тури в музеях області та запропонувати концепцію нового віртуального музею.

Об'єкт дослідження: Музеї Волинської області

Предмет дослідження: залучення музеїв Волинської області до туризму, його сучасний стан та перспективи.

Методи дослідження. При виконанні роботи були використані такі методи: літературний, наукової систематизації, аналізу і синтезу, узагальнення, індукції, історичний, картографічний та логічний.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 82 с.

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні засади дослідження залучення музеїв до туризму

1.1. Поняття про музей та його використання в туризмі.

Заклади культури і музеї зокрема мають значний вплив на формування туристичної привабливості країни та регіону. Поняття «музей» у Законі України «Про музеї та музейну справу» визначено, як «науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини» [15].

Згідно з парадигмою сучасної світової науки, музей – це один з інструментів самоусвідомлення культури у процесі творення нею власної концепції розвитку та самоідентифікації певної культури (етнокультурної спільноти) щодо інших культур [44]. У міжнародній практиці зазвичай використовується визначення, розроблене Міжнародною радою музеїв (ІКОМ) і включене до Статуту організації в 1974 р. Ця дефініція звучить наступним чином: «музей - це постійна некомерційна установа, що знаходиться на службі суспільства та його розвитку і відкрита для людей, воно набуває, зберігає, вивчає, популяризує і експонує в освітніх, просвітницьких та розважальних цілях матеріальні свідчення людини і навколишнього його середовища» [57, с. 320].

Відвідування музеїв становить інтерес для туристів через особливості та специфічні риси музею. Музеї збирають, вивчають та експонують першоджерела або оригінали, тобто пам'ятки, які безпосередньо пов'язані з розвитком природи, життям суспільства. Це перша, найголовніша, особливість музеїв. Друга – те, що вони працюють над дуже різномірними першоджерелами – використовують пам'ятки геології, палеонтології, зоології, антропології та інші природничі колекції, пам'ятки матеріальної культури (предмети побуту, знаряддя праці, інструменти, вироби

ремісників, зброю тощо), пам'ятки духовної культури (твори живопису, графіки, скульптури, декоративного мистецтва тощо), а також документи та книги, рукописні чи друковані. Третьою особливістю музеїв є те, що вони використовують свої фонди для популяризації першоджерел – показу їх в експозиційних залах, на спеціальних виставках, за допомогою екскурсій, лекцій або інших видів інформування[44, с.12].

Варто також окреслити функції музеїв. Вони виконують дві основні функції: документування і освітньо-виховну. Документування означає ціленаправлене відображення у музейному зібранні різних фактів, подій, процесів і явищ, що відбувалися в суспільстві чи природі за допомогою специфічних документів – музейних предметів. Освітньо-виховна функція обумовлена пізнавальними і культурними потребами людства і здійснюється в різноманітних формах експозиційної та культурно-освітньої роботи музеїв [57, с. 327]. Проте, ряд науковців відзначають, що крім цих двох функцій, для музею характерна ще і функція організації вільного часу. Вона обумовлена суспільними потребами в культурних формах дозвілля і емоційної розрядки. Оскільки відвідування музею у вільний час пов'язано в основному з мотивами пізнавально-культурного характеру, ця функція є похідною від освітньо-виховної. Вона в прихованому вигляді історично властива музейним установам хоча б з тієї причини, що відвідування музеїв пов'язано, як правило, з використанням вільного часу.

Музейні функції тісно пов'язані між собою і постійно взаємодіють. Процес документування триває в руслі експозиційної і культурно-освітньої діяльності музею. Адже експозиція представляє собою специфічну форму публікації тієї наукової роботи, яка ведеться в процесі комплектування музейних предметів, їх вивчення і опису. Переважно на основі експозицій здійснюється і функція освіти і виховання. Просвітницька діяльність музею, що реалізується у формах екскурсій, лекцій, зустрічей, консультації тощо, працює як коментар до експозиції і музейних предметів. , які в ній

представлені. Те, що люди все частіше проводять вільний час в музеях, в свою чергу, впливає на експозиційну та культурно-освітню діяльність. Створюючи більш привабливі для відвідувачів експозиції шляхом відтворення в них інтер'єрів, приміщення в них діючих моделей і різних технічних засобів - звукового супроводу, кіноекранів, моніторів, комп'ютерів, а також у використовуючи театралізовані форм роботи з відвідувачем, музейні концерти, свята, бали, музеї адаптуються до все більш зростаючих потреб відвідувачів [57, с. 329].

Музеї є важливим туристичним ресурсом. Звернемося до визначення цього поняття І. В. Смаля: «Туристичні ресурси - сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності і які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях, використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва туристичного продукту» [47]. За класифікацією автора музеї відносяться до суспільних туристичних ресурсів - «матеріальні об'єкти, що несуть семантичну та естетичну інформацію і можуть використовуватися в екскурсійно-туристичній діяльності для задоволення специфічних соціальних і рекреаційних потреб особистості». Музеї не винесені в окрему групу ресурсів, проте їх так чи інакше можна пов'язати з іншими групами: «архітектурні» (багато музеїв розміщені в архітектурних пам'ятках), «археологічні» (знахідки археологів, зібрані в одному місці, формують музейні експозиції і приваблюють туристів), «культурологічні» (літературно-мистецькі, героїко-виховні і науково-пізнавальні туристичні ресурси дуже часто пов'язані з іменами людей, які лишили слід в історії людства, чи знаковими подіями, що супроводжували розвиток культури й історії стимулюють створення музеїв та відокремлення музейних місцевостей).

Музей може бути об'єктом туризму. Об'єктом туристичної діяльності є все, що може стати для суб'єкта туризму (туриста) метою подорожі [19]. Об'єкти туризму - це елементи туристичної індустрії, по відношенню до яких спрямована профільна цілеспрямована діяльність суб'єктів туризму (туроператорів, турагентств, транспортних компаній, готельних господарств, екскурсійних бюро і т.д.) [39]. Виходячи з цього визначення можна виділити дві групи об'єктів туризму: 1) туристи; 2) об'єкти відвідування. Об'єкти відвідування - це туристичні ресурси, на які спрямований пізнавальний інтерес клієнта, і знайомство з яким становить одну з цілей придбання туристичного продукту. Їх можна поділити на природні та історико-культурні. До останніх належать і музеї.

Отже, музей може бути об'єктом культурного туризму - самостійною метою, головним мотивом участі у подорожі або одним із елементів історико-культурних і природних складових туристичного маршруту [20]. За визначенням Петрової: «Культурний туризм - це форма туризму, мета якого полягає в знайомстві з культурою і культурним середовищем місця відвідування, включаючи ландшафт, знайомство з традиціями жителів і їх способом життя, художньої культурою і мистецтвом, різними формами проведення дозвілля місцевих жителів». Культурний туризм може включати відвідування культурних заходів, музеїв, об'єктів культурної спадщини, контакти з місцевими жителями [40].

Культурний туризм - повноправна форма музейної роботи. Разом з культурою в цілому в ХХІ ст. радикально трансформувався музей. У перспективі більшість музеїв будуть продовжувати зміцнювати свою взаємодію з навколишнім суспільством [1]. Культурний туризм може виступати в якості фактору розвитку музею і його комунікаційних можливостей всередині країни і за кордоном. Практичний досвід багатьох країн дає підстави стверджувати, що включення музейних колективів в туристичний бізнес сприяє розширенню культурного впливу музеїв, інтенсифікації потоку відвідувачів, вдосконалення музейної структури,

появи фахівців нових музейних професій, активізації налагодження партнерських відносин музеїв з різними адміністративними і підприємницькими структурами [20].

Вітчизняний науковець Ключко Ю. М. вважає, гармонійні стосунки між музеями та культурним туризмом повинні торкатися всіх аспектів музейної діяльності, таких як інфраструктура, якість колекцій, інформація та система спілкування, освітня і виставкова діяльність, штат співробітників. Поряд з реалізацією всіх соціальних функцій музею, пріоритет повинен надаватися освітньо-виховній функції. Для досягнення цієї мети необхідно, щоб надана інформація була легко доступна, мовні бар'єри були зведені до мінімуму, що значно полегшує спілкування [20].

Проте очевидно, що не всі музеї готові стати повноцінним туристичним продуктом, та і туристичним компаніям не вигідно співпрацювати з такими установами. Закордонні науковці вже давно визначили у чому полягає привабливість сучасного музею і якими шляхами перетворень йому варто пройти. Ісландський науковець Г. Бенедиктссон, базуючись на працях своїх колег, визначає, якщо раніше головна відповідальність музею полягала у його колекціях, а не на відвідувачах, то протягом останніх років фокус спрямований на саме на людей. Нова концепція полягає в тому, що основна функція музею – забезпечити привабливі та незабутні враження, тобто переорієнтуватись з фондів на відвідувачів. Розвиток аудиторії (англ. *audience development*) - це термін, який часто використовується для опису цієї нової концепції, і його прийняли багато музеїв у всьому світі. Згідно з новою ідеологією, музеї мають бути доступними для громадськості «шляхом проведення інтерпретації, освіти, виставок, досліджень та публікацій в межах або поза межами будівель музею». Розвиток аудиторії можна пояснити як стратегію, або навіть спосіб мислення. Мета – зміцнити відносини з громадськістю, залучити ширше коло відвідувачів, а також збільшити соціальну цінність музеїв [62].

Ця стратегія є безперечно важливою, проте стосується більше спілкування «музей-відвідувач», для музею як складової індустрії туризму є й інші способи дій. Часто музейні працівники та вчені забувають, що музей може також бути суб'єктом туристичної діяльності – ініціатором розробки та реалізації туристичних програм [20]. У цьому аспекті варто знову звернутись до культурного туризму, в рамках якого недавно з'явилося спочатку відгалуження, а сьогодні вже самостійний напрям - музейний туризм [40]. Музейний туризм – специфічна діяльність музеїв в сфері культурного туризму з виробництва і реалізації різних туристичних продуктів музейного характеру: створення експозицій, організація внутрішніх і зовнішніх екскурсій, наявність музейних магазинів [40].

Екскурсійна справа – важливий вид послуг, що надаються музеями. Екскурсія - це методично продуманий показ пам'яток, пам'яток історії та культури, музейних колекцій, який базується на аналізі об'єктів перед туристами, а також вмілій розповіді про події, пов'язані з цими об'єктами. Музейна екскурсія - це колективний огляд музею за певним маршрутом під керівництвом екскурсовода з пізнавальними, освітніми, науковими та освітніми цілями, а також для задоволення естетичних потреб при використанні вільного часу [57, с. 471]. Екскурсії як окремий різновид послуг можуть надаватися різним категоріям населення (місцеві жителі, туристи, школярі, студенти, учасники конференцій, виставок, нарад, транзитні пасажери тощо) та мати різну тематику, а також музеям не варто відмовлятися від створення і проведення новітніх видів екскурсій, як от «екскурсій у кріслі» (тематичні краєзнавчі лекції), віртуальних чи квест-екскурсій, які є популярними серед молоді та як корпоративні заходи і дають можливість учасникам у цікавій формі пізнати місто та ознайомитися з цікавими фактами його історії [26].

В системі музейної роботи туризм не побічна, а структуроутворююча діяльність. Одне із стратегічних завдань сьогоденного музею трансформація його в своєрідну туристичну фірму. Це нелегко, адже

потрібно йти далі у зміні концепції. Крім орієнтації на задоволення потреб відвідувача, треба ще конкурувати у ринковому середовищі. Особливість музею полягає в тому, що він включений одночасно в дві системи - держави, де він розповідає частиною національного надбання, і ринку послуг, де він збуває свою продукцію в цьому таїться серйозна суперечність, оскільки держустанова реалізує свою функцію «зверху вниз», а фірма, навпаки, відштовхується від споживача. Вирішення цієї суперечності, створення комфортного для обох сторін балансу є одним із завдань музейного туризму [1].

Оскільки орієнтація на потреби відвідувачів має бути ключовою в роботі сучасного музею, то йому неможливо відсторонитись від інтеграції в цифрове інформаційне середовище. Для музеїв цей вектор роботи полягає у створенні та функціонуванні віртуальних музеїв. Говорячи про них в першу чергу мають на увазі віртуальний тур по існуючому закладу. Одне з визначень: «віртуальний тур - спосіб реалістичного відображення тривимірного багатоеlementного простору на пласкому екрані. Елементами віртуального туру, зазвичай, є сферичні панорами, з'єднані між собою інтерактивними посиланнями-переходами. (...) Він створює в глядача «ефект присутності» - яскраві зорові образи, що запам'ятовуються»[3].

За визначенням Рутинського віртуальні музеї – «це музеї, що існують у глобальній інформаційно-комунікаційній мережі інтернет завдяки об'єднанню інформаційних і творчих ресурсів для створення принципово нових віртуальних продуктів: віртуальних виставок, колекцій, віртуальних версій неіснуючих об'єктів та ін.» [44]. Автор виділяє три види віртуальних музеїв:

- віртуальні експозиційні галереї чи окремі тематичні виставки, що є оцифрованими моделями, зображеннями наявних експозиційних залів, колекцій та виставок відповідного музею (найчастіше представлені на сайті цього музею);

- віртуальні музеї "другого покоління" – в них будуть представлені колекції – цифрові зображення реальних пам'яток – декількох музеїв, що знаходяться в різних куточках світу;

- музеї віртуального мистецтва (net-art- сукупність візуальних та акустичних образів, анімації, тексту, графіки, алгоритмізованої естетичної взаємодії різного роду додатків і програм, що втілюють авторський задум).

Віртуальні музеї являють собою інтегративну культурну форму, що характеризується структурною і функціональною різноманітністю. З одного боку, це нова технологія безконтактної інформаційної взаємодії користувача з музейним середовищем, комп'ютерна система, яка забезпечує певні візуальні та звукові ефекти. З іншого - віртуальні музеї як інформаційний ресурс мають сутність медіа: це і засіб масової комунікації, і нова форма видавництва. Крім того, віртуальні музеї - значущий елемент сучасного культурно-дозвілєвого середовища, що сприяє розвитку творчих здібностей, культурному обміну та спілкуванню користувачів [3].

Отже, музей у туризмі має важливу роль: є складовою туристичних ресурсів; об'єктом туризму, на який спрямована діяльність туристичних фірм, та самостійним розробником туристичних програм.

1.2. Методика дослідження використання музеїв в туризмі

Методика дослідження — це система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження. Свідоме застосування науково обґрунтованих методів слід розглядати як найсуттєвішу умову отримання нових знань [56, с. 80].

Метод, в найзагальнішому значенні - це засіб досягнення мети, спосіб дослідження явища, який визначає планомірний підхід до їх наукового пізнання та встановлення істини. Науковий метод - означає спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення

поставленої мети і завдань дослідження і відповідає на запитання: «Як пізнавати?» [56, с. 80].

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватись на двох рівнях: емпіричному (коли здійснюється процес накопичення фактів) і теоретичному (на якому здійснюється узагальнення знань), відповідно до цих рівнів загальні методи пізнання умовно ділять на три групи: методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент); методи теоретичного дослідження (ідеалізація, формалізація, логічні й історичні методи); методи, що можуть бути застосовані на емпіричному і теоретичному рівнях (абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання).

Кожен етап дослідження потребує вирішення певних завдань за допомогою різних методів. На підготовчому етапі відповідно до обраної теми були підібрані літературні джерела, офіційні джерела, відомчі джерела, Інтернет-ресурси для подальшого опрацювання та використання.

На першому етапі дослідження стояло завдання виявити сутність музею та його роль у туризмі, а також сутність віртуальних музеїв. Для його вирішення використано зворотний, або теоретичний синтез, зміст якого полягає у дослідженні теоретичних міркувань, припущень та причинно-наслідкових зв'язків для виявлення сутності явища.

Виконання завдання другого етапу - вивчення загальних особливостей музейної мережі Волинської області та характеристика музеїв різних профілів – передбачало використання методу узагальнення – для об'єднання та групування окремих музеїв за ознакою профілю діяльності, а також картографічного – для створення картосхеми, що показує розподіл музеїв різних профілів по районах області. На цьому ж етапі було виконано дослідження сучасного стану залучення в туризм волинських музеїв та виявлення проблем. Для цього було використано аналіз їх роботи, виявлені проблеми були узагальнені та описані за допомогою методу синтезу. Шляхом застосування індукції складено висновок, що

музеї Волині недостатньо залучені у туризм, тому потребують змін у формах роботи.

На третьому етапі завданням був пошук способів більш широкого залучення музеїв у туризм. Тут за допомогою логічного методу на основі опрацювання досвіду закордонних музеїв було запропоновано можливі шляхи його застосування для покращення взаємодії музеїв та туризму. Також за допомогою аналізу досліджено наявні пропозиції віртуальних музейних турів. Після цього метод синтезу дав змогу згрупувати відібрані факти та місця, створити проєкт концепції нового віртуального музею.

Прикінцевим етапом стало оформлення результатів дослідження

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МУЗЕЇВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Загальна характеристика музейної мережі Волинської області

Станом на 2021 рік музейна мережа Волинської області включає 17 комунальних музеїв Волинської області (у т. ч. Волинський краєзнавчий музей, якому підпорядковано 5 музеїв – 4 відділи та філіал), 89 музейних заклади на громадських засадах, 182 музей при закладах освіти [33]. Це музеї різних форм власності та різних профілів (Дод. А). Музеї є у всіх 16-и районах, проте їх розподіл нерівномірний. 47 музеїв знаходиться в обласному центрі – місті Луцьк. На другому місті за кількістю музеїв – Ковельський район, тут їх нараховується 26. У Любомльському, Володимир-Волинському, Маневицькому районах 17, 16, 15 музеїв відповідно. Найменше музеїв у Шацькому і Любешівському районах – по 5. У решті районів музеїв від семи до тринадцяти.

Картосхема «Розподіл музеїв основних профілів по районах Волинської області» (Рис. 1) показує музеї яких профілів є у кожному районі області (у Луцьку окремо). За цими даними – найбільше в області історичних музеїв. Вони є в кожному районі, а в Ратнівському, Любешівському, Локачинському і Луцькому (без Луцька) районах наявні тільки музеї цього профілю. На другому місці за поширеністю краєзнавчі музеї – є у Луцьку, Ківерцівському, Рожищенському, Маневицькому, Камінь-Каширському, Старовижівському, Шацькому, Любомльському й Іваничівському районах. Музеї науково-технічного профілю є в Луцьку, Ківерцівському і Старовижівському районах. Літературні музеї можна відвідати у Луцьку, Володимир-Волинському, Ковельському і Любомльському районах. Художньо-мистецькі музеї є в Турійському, Ковельському, Іваничівському, Володимир-Волинському районах та і м. Луцьк. Музеї природничого профілю є тільки у Луцьку, Ківерцівському, Ковельському і Шацькому районах. Музеїв-заповідників в області тільки 2: в Луцьку і Володимирі-Волинському.

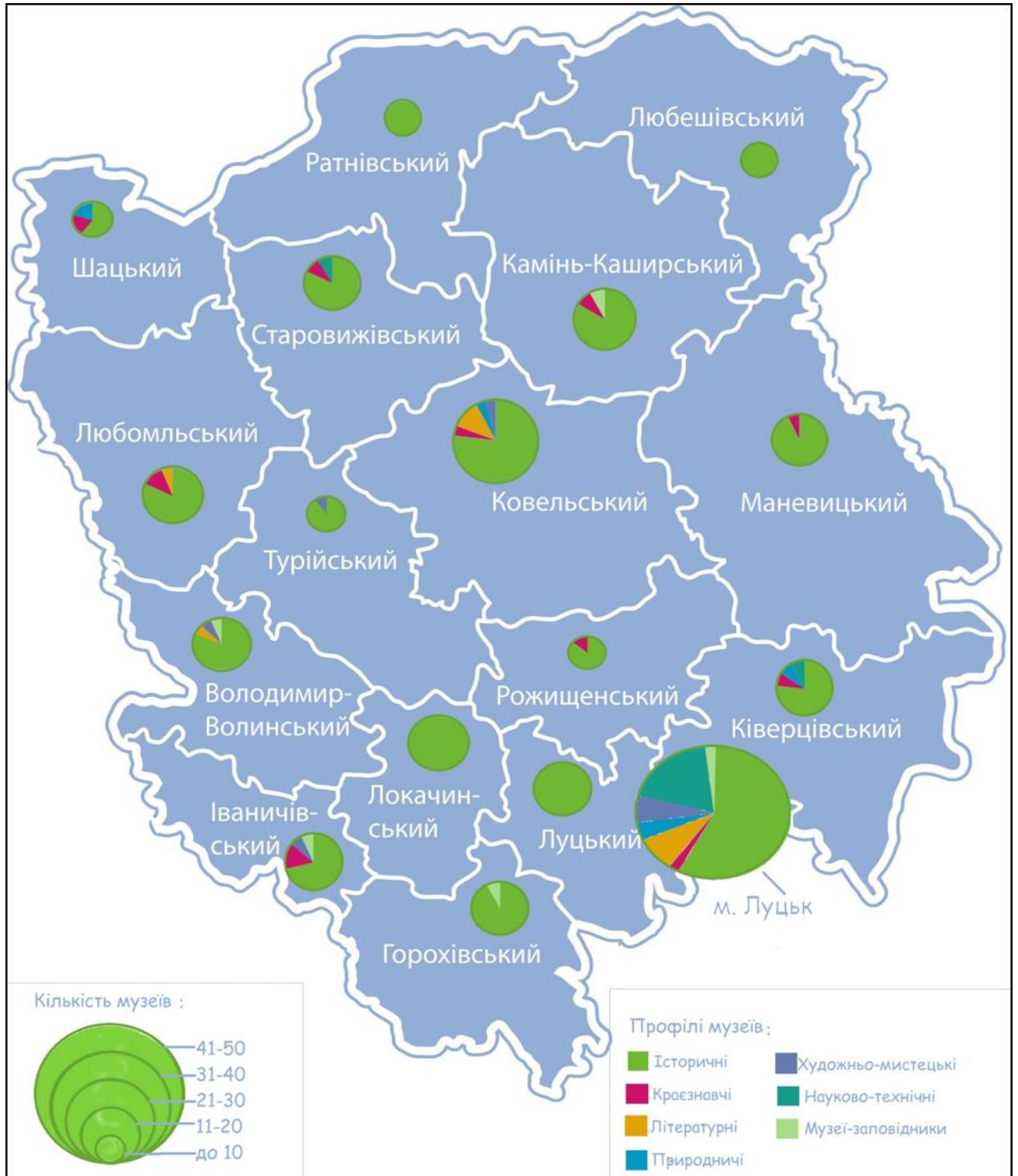

Рис. 1 «Розподіл музеїв основних профілів по районах Волинської області» (складено автором)

До групи історичних належать музеї, які збирають, зберігають, вивчають і популяризують пам'ятки матеріальної та духовної культури українського народу [44, с. 34]. Музеї історичного профілю за основними

завданнями експозиційної діяльності й складом колекцій пам'яток прийнято поділяти на такі види: загально-історичні, археологічні, воєнно-історичні, історико-архітектурні, історико-культурні, історії релігії та етнографічні. Ця група музеїв є найчисельнішою у Волинській області – всього 191 музейних заклади. З них загально-історичних – 88 , археологічних – 1, військово-історичних – 36, історико-архітектурних – 1, етнографічних – 40.

Загальноісторичні музеї показують історичний розвиток від найдавніших часів і до сьогодення. Історичні музеї цієї групи функціонують у багатьох районних центрах та інших містах Волині – у Берестечку, Володимирі-Волинському, Іваничах, Камінь-Каширському, Нововолинську, Ковелі. Дуже поширені у Волинській області Музеї та музейні кімнати історії села. В основному вони працюють при загальноосвітніх закладах. Колекції військово-історичних музеїв відображають військову історію краю, розвиток військової техніки й мистецтва війни, історію окремих родів військ і видів озброєнь. На Волині музеї цієї групи представлені музеями та кімнатами бойової слави, більшість з яких розташовані у закладах освіти. Рокинівський музей історії сільського господарства Волині – скансен або ж музей просто неба, можна віднести до історико-архітектурних.

Археологічні музеї – це самостійний вид музеїв історичного профілю, які збирають, зберігають, вивчають і експонують предмети, що мають історичну цінність. їхні збірки комплектуються з пам'яток матеріальної культури від найдавніших часів до середньовіччя, виявлені під час археологічних досліджень [44, с. 39]. Єдиний археологічний музей Волині – Музей археології Волинського національного університету.

Етнографічні музеї – вид музеїв історичного профілю, що збирають, зберігають, вивчають та експонують етнографічні колекції, які знайомлять сучасників із процесами етногенезу, побутом і культурою різних етнічних

спільнот та історичних періодів [44, с. 41]. Етнографічні музеї краю – невеликі заклади при загальноосвітніх та вищих навчальних закладів.

Крім вище перелічених типів історичних музеїв, серед Волинських музеїв можна виділити ще дві групи: музеї історії галузей господарства (Музей історії кінематографії та фотомистецтва Волині, Кімната історії районного відділу зв'язку, Кімната історії розвитку медицини, Музей історії становлення судової влади на Волині, Народний музей історії органів внутрішніх справ Волині) та музеї історії освіти (музеї історії школи, гімназії чи університету).

Краєзнавчі музеї збирають, зберігають, вивчають і експонують матеріали, що розповідають про природу, економіку, історію і культуру певного краю (області, району, міста, села). В них зібрані геологічні, ботанічні, зоологічні, палеонтологічні, археологічні, етнографічні та інші колекції, знаряддя праці, вироби місцевих промислів різних історичних періодів, твори мистецтва, літератури, народної творчості тощо [44, с. 51]. Краєзнавчих музеїв на Волині нараховується 12. Невеличкі музеї цього профілю функціонують при школах у с. Світязь Шацького району, с. Колона Іваничівського району, с. Гупали Любомльського району і ЗОШ № 8 м. Ковеля. У Камінь-Каширському, Любомльському, Маневицькому, Рожищенському і Старовижівському районах працюють районні краєзнавчі музеї. У 2009 було створено Ківерцівський районний краєзнавчий музей [34].

До групи краєзнавчих належить і головний музей Волині – Волинський обласний краєзнавчий музей - найбільший і найдавніший з нині діючих в області, відкритий 16 червня 1929 року у Луцьку з ініціативи Волинського товариства краєзнавства та опіки над пам'ятниками минулого. На сьогодні фонди Волинського краєзнавчого музею містять понад 140 тисяч експонатів основного фонду, які репрезентують природу, історію, етнографію, мистецтво волинського краю. Музей має багату колекцію природничо-наукових матеріалів, колекції геологічних мінералів,

рослин, тварин. Історію Волинських земель з найдавніших часів і до сьогодні представляють унікальні збірки археологічних пам'яток, нумізматичні колекції, етнографічні матеріали, писемні документи, зразки сакрального мистецтва (іконопису, сніцарства, металопластики, ковальства, шитва). Також музей має багату збірку народно-ужиткового мистецтва: вироби ткацтва і вишивки, зразки волинського народного костюму [9]. Кожного року в музеї проводить безліч виставок як з фондів музею, так і з інших установ. Музей відвідує понад 100 тисяч чоловік щороку [9].

На Волині крім найпоширеніших історичних та краєзнавчих музеїв є ще музеї літературного, природничого, художньо-мистецького, науково-технічного профілів та музеї заповідники. Літературний профільний тип музеїв об'єднує суто літературні, театральні, музичні та кіно-музеї [44 , с.54]. У Волинській області є 8 музеїв цього профілю, з яких 7 літературних, і по одному музичному і театральному.

За об'єктною націленістю діяльності літературознавчі музеї можна поділити на три типи [44 , с.54]. До першого типу відносять загальні музеї, експозиції яких документують історію і сучасні процеси у літературі, театральному, музичному й кіномистецтві. На Волині цей тип представлений Музеєм книги у Луцькому замку. Другий тип – це так звані моно-музеї, присвячені творчості окремо взятих письменників, поетів, композиторів, сценаристів, режисерів, акторів, співаків та музикантів [44, с.54]. Серед таких на Волині є музеї присвячені Лесі Українці. Найбільшим і найвідомішим є Колодяженський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, що у с. Колодяжне Ковельського району. Відомій театральній актрисі Наталії Ужвій присвячений кімната-музей у м. Любомль. Любителі музики обов'язково мають відвідати Устилузький музей Ігоря Стравінського, що носить звання «народного» [34]. Третій тип літературних музеїв – це музеї популярних літературних героїв. До них відноситься Музей «Лісової пісні» в урочищі Нечимному [30].

До природничих належать музеї, які збирають, зберігають, вивчають та експонують різноманітні природничі матеріали й розповідають про найновіші досягнення природничих наук. Такі музеї тісно пов'язані з академічними, науково-дослідними інститутами і вищими навчальними закладами, діяльність їх має як наукову, так і навчальну мету [44, с.59]. Серед експозиційної палітри таких музеїв традиційними є геологічні, петрографічні, мінералогічні, палеонтологічні, ботанічні й зоологічні колекції. Музеїв природничого на Волині профілю всього 5: Геологічний музей при Волинському національному університеті імені Лесі Українки (м. Луцьк), Музей Волинського лісу (урочище Лопатень Ківерцівського району), Музей фауни Шацького лісового коледжу ім. В.В. Сулька (сmt. Шацьк), Природничий геологічний музей (м. Луцьк) та Екологічний музей (с. Любитів Ковельського району)

Музеї художнього профілю поділяються на музеї образотворчого, декоративно-прикладного, народного мистецтва, монографічні (присвячені окремим художникам) та інші [57, с. 335]. У Волинській області є 7 музеїв художнього профілю. Серед них луцькі Музей Волинської ікони – відділ Волинського краєзнавчого музею, відкритий у серпні 1993 року, Художній музей, відкритий 1973 року, та заснований у 2018 році Музей сучасного українського мистецтва Корсаків.

Науково-технічні музеї – це доволі різноаспектна група музеїв технократичної профільної групи, що збирають, зберігають, вивчають, експонують та популяризують творіння людських рук, пов'язані з історією і практикою розвитку техніки та технологій, а також – із життям і творчим генієм визначних експериментаторів, винахідників і вчених [44, с. 63]. На Волині 11 музеїв науково-технічного профілю, більшість з яких заходяться в Луцьку. Найцікавіші з них: Музей технічного прогресу у Луцьку – єдиний у своєму роді музей в Україні, де зібрано приклади технічного прогресу, починаючи з найпростіших пристосувань первісних часів і до сьогодення, а також представлений хронограф з ілюстраціями та зразками

найважливіших винаходів людства та Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки, філіал Національного військово-історичного музею України, – єдиний у Західному регіоні України військовий музей.

Музеї-заповідники – це група музеїв комплексного типу просто неба, що володіють особливою цінністю й отримали статус заповідників згідно з постановами урядових органів країни [44, с.65]. У Волинській області є 2 музеї-заповідники – у Луцьку та Володимирі-Волинському. На території заповідника «Старий Луцьк» знаходяться історико-архітектурні комплекси колегіуму з Петропавлівським костелом (XVIIст.), монастирів бригіток, шариток, домінікан, єврейська синагога, Покровська та Хрестовоздвиженська церкви, лютеранська кірха (початок XXст.); житлова забудова XVII-XXст (в тому числі – будинок родини Косачів) а також найвизначніша пам'ятка Волині – Луцький Верхній замок – побудований останнім великим князем Володимиро-Галицької Русі Дмитром Любартом у 1340-1383 роках служив його столичною резиденцією [24]. Державний історико-культурний заповідник «Стародавній Володимир» у місті Володимирі-Волинському налічує 8 пам'яток національного та 19 пам'яток місцевого значення. До числа унікальних об'єктів культурної спадщини, що становлять серцевину заповідника, належать: Городище (земляні вали) - пам'ятка археології X-XIV ст., комплекс Успенського собору - пам'ятка архітектури 1156-1160 рр., до якого належать будинок з дзвіницею - пам'ятка архітектури 1494 р., та стіни з ворітьми - пам'ятки архітектури XVI-XVIII ст., костел Іоакима і Анни - пам'ятка архітектури 1752 р., Собор Різдва Христового (колишній костел Послання Апостолів) - пам'ятка архітектури 1718-1755 рр., Василівська церква - пам'ятка архітектури XIII-поч. XIV ст., Миколаївська церква - пам'ятка архітектури 1780 р. [49].

Отже, мережа музеїв Волинської області була сформована переважно у 60-70 рр. минулого століття, вона досить широка, включає заклади різних профілів, серед яких найбільш чисельними є музеї історичного та

краєзнавчого профілю, проте науково-технічні, літературні та художні музеї також становлять значний інтерес.

2.1. Напрями роботи музеїв Волинської області

Музейна палітра Волинської області багата – понад 200 музеїв різних профілів, розмірів, підпорядкування. У цих музеях зібрано більше 300 тисяч експонатів. Звичайно, далеко не кожен з них є або навіть в перспективі може бути привабливим для туриста. Маленьким сільським та шкільним музейним кімнатам не варто претендувати на масового чи навіть одинокого туриста. Їхня діяльність має бути спрямована на місцевих жителів, а ще більше на наукову, краєзнавчу, освітню роботу. Інша справа районні та обласні музеї, музеї з незвичайним концептом їх завданням є робота з аудиторією та її розширення. Адже музей це не склад старожитностей, музей – це установа, що займається різноманітними видами діяльності у різних сферах: від пам'ятко-консерваційної і колекційної до суто комерційної. До основних напрямів роботи будь-якого музею як спеціалізованої установи індустрії культурного дозвілля й туризму належать: комплектування музейних фондів, облік, інвентаризація та каталогізація музейних колекцій, консервація і зберігання музейних фондів; формування та презентація тематичних експозицій; екскурсійне обслуговування відвідувачів; інші види комерційної діяльності, дозволені нормами чинного законодавства [44]. Розглядаючи музеї з точки зору привабливості для туризму і туриста, більше значення має представлення експонатів в експозиції, виставкова та екскурсійна діяльність, а також маркетинг. Тому розглянемо як реалізуються ці напрями роботи у волинських музеях.

Експозиційна діяльність – це ознайомлення відвідувачів з найцікавішими експонатами музею, розміщеними у певному логічному порядку, побудованому за хронологічним (еволюційним), географічним,

етнокультурним чи предметно-тематичним критеріями [44]. Волинські музеї, залежно від своїх потужностей (площі, можливостей приміщення) по-різному організовують експозиції. Так великий Волинський краєзнавчий музей представляє колекції в експозиції, яка складається з розділів природи, давньої та новітньої історії, тематичних виставок. Експозиція музею розміщена на площі понад 2 тисяч кв. м у 23 стаціонарних та 9 виставкових залах, вона побудована за тематичним (відділ природи) і тематично-хронологічним принципами (відділ історії). Експозиційні зали є не тісними, урізноманітнюються діорамами зі звуковими ефектами, але в загальному це типовий музей зі скляними вітринами та духом старовини.

Музей Волинської державної телерадіокомпанії розміщує експозицію лише в одній кімнаті. Натомість Державний історико-культурний заповідник в м. Луцьку, що теж по суті є музеєм, займає площу 41 га та дає змогу побачити перш за все Верхній замок побудований за часів середньовіччя, виставки, діючі моделі старовинної зброї і устаткування. А також тут знаходяться Музей книги, музей-аптека, меморіальна «Лесина вітальня», присвячена пам'яті Лесі Українки.

Для розміщення Волинського регіонального музею українського війська та військової техніки Міністерство оборони України виділило у центрі Луцька військове містечко площею близько 1 га і дві будівлі, зведені 1925 року, загальною площею понад 900 кв.м. Експозицію музею – виходячи з початкових вимог, що склалися на той час, – планували створити за двома розділами: перший – експозиція сучасної військової техніки та озброєння на відкритому майданчику, другий – тематична історико-хронологічна експозиція [10].

Крім постійних експозицій музеї проводять тимчасові виставки. Так, Волинський краєзнавчий музей щороку створює більше сімдесяти різноманітних виставок як з фондів музею, так і з інших установ. Наприклад, Етнографічна виставка «Віконце в дитинство» (2011-2012 рр.)

знайомила відвідувачів з духовними і матеріальними аспектами світу дитинства. Музейні засоби розповідали про родинну обрядовість, виховання дітей, залучення їх до народних звичаїв, традицій, дитячі ігри та іграшки тощо. Серед цікавих експонатів – колиски, стоянка, дитяче вбрання, дерев'яні, глиняні, солом'яні іграшки, ляльки-мотанки, портретні фотографії початку ХХ століття, картини Волинських художників з фондової колекції краєзнавчого музею. Доповнювали виставку роботи волинських майстрів: ляльки, дерев'яні іграшки, солом'яні таракальця. Діти мали змогу не лише ознайомитися з виробами, а й поринути в ігровий процес. Виставка припала до вподоби відвідувачам різного віку. Дорослим було цікаво згадати свої дитячі роки, а молоді батьки знайшли на ній багато корисних підказок для виховання дітей у згоді з українськими традиціями.

Краєзнавчий музей також співпрацює з майстрами народного мистецтва, творчими спілками, колекціонерами Волині та інших областей та експонує їх роботи [48]. Цікавою формою роботи Волинського краєзнавчого музею у 80-ті — 90-ті роки було використання вагону-музею. Укрзалізниця виділяла вагон, де музейні працівники оформляли виставки (до ювілейних дат, подій тощо). Вагон-музей робив зупинки у населених пунктах Волині, де були залізничні станції, наукові працівники проводили екскурсії для місцевих жителів [12]. В наші дні музей пропонує пересувні виставки «Чорнобильський слід на Волині», «УПА. Історія нескорених», «Тарас Шевченко і Волинь» та інші [32].

Так само виставковою діяльністю займаються й інші великі та середні музеї. Їх в основному приурочують до календарних свят, пам'ятних дат, ювілеїв видатних людей, або ж виставляють роботи сучасних майстрів. Наприклад Ковельський історичний музей організував такі виставки: художніх робіт О. Косарик, В. Данилюка, Т. Степанюк; до річниці від Дня проголошення Акту Злуки УНР та ЗУНР; до річниці виведення радянських військ з території Афганістану; до річниці від дня народження Лесі

Українки; до Великодніх свят; Народне вбрання волинських поліщуків з етнографічної колекції Ковельського історичного музею; до Дня Чорнобильської трагедії; до Дня пам'яті жертв Другої світової війни; до Міжнародного дня музеїв; творчих робіт учнів Ковельської художньої школи; до Дня міста Ковеля; до Дня Незалежності України;- до Дня Державного прапора України; про створення та діяльність Ковельської філії «Союзу українок»; творчих робіт Ніли Габрилевич «Рушнікова Україна»; до Дня партизанської Слави; до Дня вшанування пам'яті жертв голодомору та політичних репресій в Україні; художніх робіт Віри Журби [5].

Основною формою презентації колекцій та продукт музею як туристичної фірми – є екскурсія. Саме під час екскурсій відбувається спілкування з відвідувачами. Музейні екскурсії досить різноманітні і розрізняються за місцем проведення і об'єктів показу, за характером тематики, за цільовою спрямованістю, за складом екскурсантів. Для прикладу, в будь-якому краєзнавчому музеї (де висвітлюються різні аспекти краю – історія, природа, культура) проводять оглядові екскурсії по різних відділах, або тематичні. Крім цього відрізняються за змістом екскурсії для різних вікових категорій. Волинський краєзнавчий музей та його підрозділи пропонують різноманітні екскурсії для дітей різного шкільного віку у рамках програми «Музей – школі» [32]. Наприклад, для учнів молодших класів пропонується театралізована екскурсія «Подорож до лісового царства», а для старшокласників екскурсія у відділі історії про Першу світову війну. Часто учасниками або організаторами різних екскурсій стають студенти місцевих університетів.

Крім екскурсій у приміщенні музеї пропонують також пішохідні: «Луцьк у Литовсько-польську добу», до Меморіалу вічної слави (Волинський краєзнавчий музей), «братським дитинцем» (Музей історії Луцького братства). Цікавий, проте разовий, випадок організації кінної екскурсії є у Маневицького краєзнавчого музею [18]. Мандрівників з Києва

пригостили живою водою з Оконських джерел, познайомилися з роботою форелевого господарства, провели екскурсію у краєзнавчому музеї і покатали кіньми екологічною стежкою. Пішохідні екскурсії по відповідних містах пропонують Берестечківський, Горохівський, Іваничівський народні історичні музеї.

Можна також виділити досвід Володимир-Волинського музею, який спільно з Володимир-Волинським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та із сектором кримінальної міліції у справах дітей провели для юних правопорушників екскурсію княжим містом. Засуджених підлітків, які відбувають умовне покарання, а також дітей, які мають проблеми з законом та перебувають на обліку в міліції, знайомили з історією міста та архітектурними пам'ятками. Мета заходу – патріотичне виховання складних дітей, а також організація змістовного та цікавого дозвілля у період літніх канікул. Ознайомлення з історією міста розпочалось з екскурсії Володимир-Волинським історичним музеєм імені Омеляна Дверницького, як кажуть організатори, для більшості хлопців, які хоч і є мешканцями міста та району, це була перша в житті мандрівка до міського музею. З захопленням хлопці розглядали скам'янілі рештки доісторичних тварин, предмети побуту, прикраси та зброю наших предків. Менш ніж за годину юнаки дізнались чимало цікавих фактів з історії Володимирщини та відвідали усі виставкові зали музею [41].

Ще один приклад, як музеї не залишаються осторонь соціальних проблем, проведений Волинським краєзнавчим музеєм майстер-клас з писанкарства. Його організували напередодні Великодня для волинських бійців, котрі проходять реабілітацію в обласному госпіталі інвалідів в рамках благодійного проекту «Мистецька терапія». Спершу волинські солдати з цікавістю оглянули традиційну обласну виставку «Волинська писанка», від науковців та фахівців краєзнавчого музею почули багато корисної і нової інформації з історії писанкарства, дізнались про

походження волинської писанки та крашанки з древніх часів і до сьогодення [45].

Практикуються також нові види екскурсій та культурно-масової діяльності. Великим кроком уперед можна вважати, що працівники Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки спільно з компанію izi.TRAVEL розробили та запустили в дію мобільну екскурсію [21], тобто аудіогід, що працює на будь-якому смартфоні. Сумно лиш те, що це поки що єдиний музей з такою функцією. Не так давно Волинський музей ікони запрошує дітей та дорослих на екскурсії-квести «Мова іконописного мистецтва», «Образ святого Миколая у волинському іконописі XVII-XVIII ст.» З огляду на вікову категорію пропонуються різні варіанти завдань та ігор, а переможці отримують подарунки. Іноді музеї на Волині організовують майстер-класи. Серед найпопулярніших тем для них: розпис писанок, виготовлення оберегів, іграшок, листівок, та малювання. Їх проводять не тільки в обласному музеї, а й у Ківерцівському, Рожищенському, Іваничівському, Володимир-Волинському, Маневицькому, Нововолинському та деяких інших музеях. У Рокинівському музеї-скансені історії сільського господарства час від часу організовують інтерактивні театралізовані обрядові дійства, як от Свято Івана Купала, Світовиди чи День весняного рівнодення. У програмі «В ніч на Купала» традиційне плетіння вінків, стрибки через вогнище, міні-фестиваль Купальських пісень, катання на конях, показові виступи бойових мистецтв, майстер-клас гончара, частування [43].

Важливою подією, що урізноманітнила музейний простір Волині стало відкриття Музею сучасного українського мистецтва Корсаків, що більше схожий на арт-простір. У цьому музеї пропонують огляд постійної експозиції, та різних виставок, відвідування зустрічей з цікавими людьми, різних презентацій та майстер-класів. Крім цього музей одразу запропонував «мистецький трикутник» Луцька – «Три музеї: від сакрального через ренесанс до сучасного». Мається на увазі пропозиція

відвідати Музей Волинської ікони, Художній музей та власне музей Корсаків [31].

Таким чином, музеї Волинської області, принаймні деякі з них, займаються різними видами діяльності для приваблення відвідувачів та залучення в туризм, проте стверджувати, що вони виявляються успішними зарано.

2.3. Проблеми залучення музеїв Волині у туризм

Про музеї Волинської області, як і українські загалом не можна сказати, що це «історія успіху», як наприклад заявляють у Великій Британії [64]. Навіть не порівнюючи дані статистики щодо відвідувань музеїв області, у першу чергу тому, що така не ведеться у повному обсязі, та музеїв в інших країнах можна стверджувати, що волинські музеї не дуже популярні. Та все ж наведемо дані, що за 2017 рік 17 державних музеїв області відвідали 229 тисяч осіб (новіші дані відсутні). Яку частину з них складала туристи – невідомо [11]. Світовий досвід доводить, що музей може бути популярним, може приносити прибуток, може бути важливою та органічною складовою сфери туризму. Найкрасномовніше про це заявляє статистика США: музеї дають роботу для 726 тисяч людей, приносять в економіку 50 млрд. доларів, щороку фіксують 850 млн. відвідувань, 76% туристів, метою подорожі яких є дозвілля, відпочинок, відвідують музеї [64]. Звичайно, такі показники, це скоріше виключення з правил, адже музеї у всьому світі мають проблеми. Але вони не стоять на місці, а різними шляхами їх вирішують. Щоб знати, з кого брати приклад, потрібно визначити які саме проблеми є визначальними у співпраці туризму та музею.

Основною проблемою, яку відразу назвуть як прості люди, так і всі музейні співробітники є нестача коштів. Основним джерелом фінансування музеїв є державний та бюджети нижчих рівнів. Такий стан

речей не зовсім може забезпечити матеріальні потреби музеїв, бо коштів виділяється недостатньо. Зовсім залишити музеї без фінансування, щоб навчити заробляти кошти самостійно, як це роблять у деяких країнах, чи виділяти більше коштів держава не може, тому керівникам музейних установ потрібно самостійно шукати спонсорів, займатись законною діяльністю, що даватиме прибутки музеям. Проте беззаперечно і держава повинна піклуватись про музеї, які є інститутами національної пам'яті та осередками культури. При чому, в нас час ці обов'язки більшою мірою мають перейняти територіальні громади – децентралізація має відбуватись і в культурі.

Ця проблема винесена на перше місце і в контексті взаємодії музеїв і туризму, тому що вона породжує чимало інших проблем, що стоять на заваді розвитку їхніх відносин. Сучасний турист не хоче бачити перед собою зібрання пильного мотлоху у холодному приміщенні із специфічним запахом, де непривітні працівники не розуміють чому він сюди прийшов. Тож туроператор чи екскурсійне бюро не включить такий музей у свій продукт. І самостійний турист, не знайшовши інформації в інтернеті, не загляне у такий музей.

Серед найпроблематичніших моментів в роботі волинських музеїв, що породжені нестачею коштів – непристосовані, малі за площею, експозиційні приміщення. Для прикладу візьмемо Любомльський краєзнавчий музей. Він знаходиться на третьому поверсі міської адміністрації і має у своєму розпорядженні лише 5 експозиційних залів (один з них – відведений для виставок) загальною площею 209 кв. м. – і це для більш ніж 20 тисяч експонатів [4]. Експозиція через велику кількість експонатів є складною для сприйняття відвідувачем, а особливо без екскурсовода, що може вказати на найцікавіше. До того ж не можна прослідкувати за яким принципом розміщені експонати. Музей безрезультатно боровся за приміщення історичної будівлі – палацу Браницьких, проте там врешті розташували спортивну школу. Отже,

маючи такі умови, рішення очевидне – переоформлення експозиції із використанням системного підходу.

Нестача фінансування, як показує сумний приклад Музею історії кінематографії та фотомистецтва Волині, що працює в кіностудії «Волинь» у Луцьку, може призвести навіть до розграбування архівів. Інформації про музей і його експонати в інтернеті обмаль, проте, як виявилось, вони були настільки цінними, що привабили грабіжників у 2017 році. У ЗМІ про це – тільки короткі повідомлення. Жодної інформації від правоохоронців про те, чи знайшли грабіжників. Щоправда, у поліції підтверджували факт крадіжки. Мовляв, справді у період із 7 до 11 березня невідомі особи, зламавши замок, проникли в підвал і винесли звідти кіно-, відео- та звукову техніку. Збитки тоді оцінювали у 12,5 тис. грн. А працівники ж кажуть, що тоді ж вкрали найцінніше: архіви разом із каталогами [35]. Цей надзвичайний випадок дає яскраве уявлення як доводиться виживати деяким музеям.

Наступна розповсюджена проблема - оформлення експозицій, що притаманна не лише районним музеям, а й обласному. І якщо музейні працівники обговорюють питання перебудови експозицій і деяких музеїв в цілому, зокрема музеїв партизанської слави, створених ще у 70-х – 80-х роках відповідно до закону про декомунізацію [13], то тут мова швидше про відповідність її до умов сучасності. Сучасний турист не буде чекати розповіді екскурсовода, він хоче розуміти про що розповідає цей музейний предмет одразу. У цьому полягає інтерактивність експозиції. Ефекту спілкування між музейним предметом (можливо саме тим, що становить мету подорожі) і відвідувачем можна досягнути різними засобами – аудіо супровід, використання проєкторів, і навіть вдалі підписи. Такі можливості ігноруються, чи через брак коштів, чи через відсутність ентузіазму і страх змін музейних працівників. До цієї проблеми з тими чи іншими недоліками можна навести приклад будь-якого музею області - немає межі досконалості. Хоча особливо це стосується саме краєзнавчих музеїв,

експозиція яких, на думку деяких науковців, розповідає «про все і ні про що» [60] тож потребує переосмислення.

Наступною треба виділити проблему кадрів. Можна безкінечно довго говорити про інновації, про взаємовигоду співпраці туристичних фірм і музеїв, про роботу з музейною аудиторією взагалі, про оновлення експозицій та інші ключові питання, але поки керівниками музеїв є інертні старожили без краплі креативності – це пусті розмови. Ці люди безперечно зробили важливий вклад, адже більшість з них, чи їх батьки, стоять біля витоків музейництва. Саме вони збирали експонати, проводили наукові експедиції, «вибивали» приміщення під збірки. Проте час змінився, і вимоги до музею також – основна робота має проводитись не з фондами, а з людьми. Керівництво старої генерації не просто не хоче змінювати пріоритети музею, ведучи суперечки про це у наукових колах [60], а й не дозволяє реалізувати ідеї молодого покоління [2]. Діяти різко у цій справі не можна. Звільнення з посади директора Волинського краєзнавчого музею призвело до обурення громадськості [54]. Але оновлювати кадри необхідно, адже фахівців з музеєзнавства готують 7 вищих навчальних закладів України, у тому числі Волинський національний університет імені Лесі Українки, що у Луцьку [14].

З проблемою кадрів прямо пов'язано безліч інших щодо роботи з аудиторією (постійною, та окремо з туристами). Музеї не мають зворотного зв'язку з постійними відвідувачами [2]. Туристові ж для початку треба десь дізнатися про музей. Варто зазначити, що лише деякі музеї мають власні сайти. Проте як вони, так і сайт «Музейний простір Волині» не виглядають сучасними. У 2011 році започаткування «Музейного простору Волині» було відзначене 3 місцем у конкурсі «Музейна подія року» [16], але зараз користування сайтом викликає технічні складнощі, навігація не дуже зручна та й наповнення не завжди якісне. Музеям не вистачає публікацій, анонсів у засобах масової інформації, на туристичних порталах. Ще один цікавий, але сумний факт,

що підтверджує нерозуміння деяких музеїв потреб відвідувачів, це те, що Берестечківський народний історичний, Володимир-Волинський історичний музей та музей заповідник, Горохівський, Іваничівський, Ківерцівський, Любомльський, Новолинський, Рожищенський, Старовижівський та Торчинський музеї не працюють у суботу та неділю [32] – дні найбільшої імовірності наявності вільного часу, який можна провести у музеї. А загалом навіть, якщо музейні працівники і розуміють, що їм потрібно заохочувати туристів, то вони або не знають яким способом це зробити, або їх дії виявляються неефективними.

Тож, існує багато проблем, що не дозволяють більш широкому задіяння музеїв у сфері туризму, які потребують нагальних рішень.

РОЗДІЛ 3. Закордонний досвід залучення музеїв до туризму та його імплементація у Волинській області

3.1. Закордонний досвід роботи музеїв та їх залучення до туризму

З викладеного в попередньому розділі зрозуміло, що значні недоліки в організації роботи музеїв та самій суті сприйняття їх суспільством працюють проти руху туристичних фірм назустріч, тобто не забезпечують належного потоку туристів. Тому музеї, як явище, самі повинні зазнати змін. Роль музею як специфічного закладу у людському суспільстві завжди викликала дискусії. Тому те уявлення про його місце у туристичній діяльності, що існує у світі, а воно трохи відрізняється від «українського», є розширеним більш пристосованим до умов сучасності, має слугувати прикладом для музеїв Волинської області. Більше того, це не просто уявлення – це реальні приклади успішних музеїв, побудовані на міцній теоретичній та практичній основі. Вище не раз визначено і підкреслено, що пріоритет у роботі музею – людина, відвідувач, турист, музейна аудиторія. І вся музейна діяльність має відповідати запитам сучасної людини.

Новий час висуває нові вимоги до музейних будівель, якщо раніше це були помпезні класичні будинки, то зараз музеї будують за незвичайними і дуже сміливими проєктами. Прикладом може слугувати філія центру Помпиду в Меці, відкрита в 2010 році. Будівлю нового центру спроектував японський архітектор Сігеру Бан і французький архітектор Жан де Гастіно. Зовнішній вигляд музею порівнюють з цирком-шапіто, гігантським грибом, або чарівним ліхтарем, який освітлює місто вночі. Настільки незвичайний вигляд будівлі музею по-справжньому захоплює та вражає жителів міста і привертає величезну увагу у туристів навіть просто як будівля [40]. Ще один приклад – Музей мистецтв Мілуокі, спроектований Сантьяго Калатравою та побудований в 2001 році. Головною родзинкою білосніжної будівлі є «Сонячний бриз» - своєрідні «крила», які

розкриваються в сонячний день і складаються за похмурої погоди, або просто вночі.

Звичайно, чекати, що хтось профінансує подібний проєкт на Волині не доводиться. Проте будівництво нового музею все ж планується. Вже декілька років стоїть питання де розмістити унікальну знахідку – 12-метровий човен-довбанку, що датується XI-XIV століттям (точно визначити вік поки не вдалося) [55]. Ідеальним варіантом може стати музей одного експоната, як це практикується наприклад у Швеції (музей корабля «Ваза»), США (Музей дзвону свободи), чи Росії (Музей однієї картини у Пемзі) [25]. Маневицький човен важко порівняти із величезним бойовим човном «Ваза», проте якщо цей музей, наприклад, розмістять на теренах Черемського природного заповідника і виконають в екостилі, то він цілком може претендувати на статус важливого туристичного об'єкта.

Наступна вимога до якої змогли пристосуватись закордонні музеї – це те, що XXI століття – століття цифрових технологій. Тут йдеться про використання у музейних експозиціях такого цифрове обладнання, як: засоби для інтерактивної взаємодії (інтерактивні дисплеї, сенсорні панелі, проектори); інформаційні зони в музеях (інформаційні мультимедійні панелі); засоби забезпечення звукового супроводу (аудіоапаратура, системи звукопідсилення); засоби для забезпечення відео-інсталяції [22]. Для прикладу, Варшавський Музей історії польських євреїв використовує комп'ютерні технології щоб досягти ефекту повного занурення відвідувачів в побут і традиції єврейського народу. Завдяки аудіо- і відеоряду, відвідувачі мають можливість опинитися в школі, синагозі, таверні, почути промову і національну музику східноєвропейських євреїв і побачити з вікна віртуального трамваю, вулиці минулого століття і панораму міста.

Спеціальним мультимедіа-тунелем з відео-проекціями і об'ємним звуком дивує туристів Музей природних наук MUSE, що знаходиться в італійському місті Тренто. Відвідувачі можуть пережити ілюзію польоту

над Альпами і спуску по сніговій трасі. В музеї також експонується інтерактивний глобус – копія Землі, якою вона виглядає з космосу. На ньому можна спостерігати рух атмосферних мас, океанів і континентів, зміна клімату та багато іншого, що в режимі онлайн відтворює спеціальна програма.

Справжнім дизайнером зможе відчувати себе будь-який бажаючий завдяки спеціальному гаджету в формі чорної ручки у Музеї дизайну Купер-Хьюїт в Нью-Йорку. У спеціальному «залі занурення» цей пристрій слід піднести до зразка шпалер на вітрині, і на стіні відразу з'явиться проекція інтер'єру, а відвідувач, таким чином, виявиться в віртуальному інтер'єрі обраної ним епохи. А якщо спробувати намалювати квітку на інтерактивному столі, з'явиться можливість почути історію використання квіткових мотивів в дизайні приміщень.

Загалом таких технологій використовується безліч, а прикладом може бути незчисленна кількість музеїв. Подібні установки не з дешевих, проте можна також використовувати QR-коди, відсканувавши які за допомогою свого смартфона турист зможе дізнатися всю інформацію про експонат, а можливо й отримає якийсь бонус у вигляді гри чи 3D-моделі.

Наведемо приклад Грузинського національного музею, що загалом за специфікою дуже нагадує Волинський краєзнавчий, адже розповідає про різні аспекти природи, історії, культури. Крім цього, це також не один заклад, а мережа, що об'єднує 14 музеїв у різних містах країни. Організація була створена в 2004 році і стала успішним зразком того, як установа з великим впливом радянського музейного менеджменту (чи його відсутністю) може трансформуватися у сучасну інституцію «для людей». Завдяки своїм прогресивним розробкам, окрім державного фінансування та прибутку від діяльності музеїв, установа підтримується донорськими організаціями, серед яких ЮНЕСКО, посольства різних країн та громадські організації. Грузинські музейники налаштовані на наукові дослідження та розвиток туризму. Їхньою головною місією є збереження,

інтерпретація і доступність музейних скарбів – експонатів та знань [22]. Саме тому вже на сайті музею є фотографії та інформація про колекції – так звана оцифрована експозиція [62].

Доцільно провести переведення у цифровий стан хоча би найцінніших та найцікавіших експонатів і Волинському краєзнавчому музею. Це б дало змогу й оновити експозиції, прибравши у фондосховища багато музейних предметів, адже тоді інформацію про них можна буде знайти на сайті.

Здебільшого використання можливостей техніки передбачає інтерактивність експозиції, що широко використовується в багатьох країнах. Це можливість торкатися експонатів, отримувати про них додаткову інформацію по запиті, конструювати тощо. Головне завдання – задоволення пізнавальних потреб відвідувача. Сьогодні все більшої популярності набувають повністю інтерактивні музеї, що експонують чи копії, чи моделі, чи інтерактивні панелі, що виступають на противагу до класичних музеїв, де всі експонати знаходяться за склом у зоні недоступності. Їх назва – експлоріуми. Один з провідних у Європі – Центр Коперника у Варшаві. Щороку він приймає понад мільйон відвідувачів. Тут розміщені сотні інтерактивних експонатів, з якими можна самостійно проводити наукові експерименти. Витрати на організацію такого музею величезні, проте за шість років існування він заробив більше 55 млн. злотих (близько 15 млн. доларів) [23]. На Волині на роль експлоріума найбільше підходить Музей технічного прогресу у Луцьку. Проте поки що це розставлена у хронологічному порядку збірка різних пристроїв лише з декількома реально працюючими експонатами.

З інтерактивністю пов'язана тенденція застосування функціонального показу у максимально справжніх умовах. В сучасних музеях для досягнення функціональності показу використовується широкий набір цифрових технологій, які створюють безпосередній контакт між відвідувачем і експонатам, дозволяючи найбільш повно відтворити історичний контекст, в якому існував той чи інший артефакт. Вони роблять

експозицію більш простою і зрозумілою без додаткової розповіді екскурсовода, дозволяючи відновлювати зв'язок минулого і сьогодення, створюють відчуття причетності до історії [22]. Наприклад, у Музеї повітряних сил Швеції є унікальний симулятор, який створює повну ілюзію, що ви літаєте по-справжньому. Тренажер можна замовити в будь-який час року, коли відкритий музей, вікових обмежень немає, а поруч буде інструктор. Кабіна - це реальний макет кабіни «Gripen», всі прилади ідентичні тим, які містяться в останній версії літака. База даних охоплює площу в 200 x 200 кв. м, на основі аеро-фотознімків і супутникових зображень, це посилює враження і робить пейзаж максимально реальним [29]. Такий симулятор це нечувана розкіш, проте у Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки можна було б розмістити маленькі моделі літаків, чи машин для дітей, які просто могли б похитуватись, бути атракціоном для маленьких відвідувачів, поки батьки знайомились би зі зразками озброєння.

Наведені приклади лише в загальних рисах описують тенденції роботи закордонних музеїв, проте, почерпнувши від них найдоступніші ідеї, музеї Волинської області стали б набагато популярнішими серед туристів. Проте ситуація така, що в музеях і так є багато дійсно цікавих речей, та проводяться різні події, але, як вже було зазначено, неефективна або відсутня робота з публікою є суттєвою перепорою для збільшення кількості відвідувачів, і туристів у тому числі. Знову таки неможливо не згадати офіційні сайти музеїв, з яких почнеться знайомство з музеєм у туриста. Так, коли турист планує відвідати вже названий Грузинський національний музей [62], на сайті він знайде основну інформацію про музей, його постійні експозиції та виставки та події, зможе скористуватись функцією «Заплануйте своє відвідування» та навіть зробити покупку в онлайн-магазині музею. А можливо турист захоче відвідати лекцію чи стати волонтером музею, про це теж можна дізнатись на сайті, при чому у дуже приємному і зручному інтерфейсі. А коли турист буде шукати

інформацію про Любомльський краєзнавчий музей, то побачить сайт з купою розділів, але з яких заповненою виявиться хіба головна сторінка.

Сайт «Музейний простір Волині» публікує анонси різних подій у музеях області та наукові статті про них. На ньому ж можна було б розмістити базу даних про зібрання і колекції для широкого загалу, реалізуючи право рівного доступу громадян до культурної спадщини. Забезпечення доступу до фондів є засобом боротьби з декультурацією (незнання власних культурних здобутків) молодих користувачів Інтернету. У Польщі існує програма «Інтернет для шкіл», за допомогою якої музейні експонати залучаються для освітніх та виховних цілей. Для ознайомлення користувачів з європейськими музейними скарбами створена програма EUROPEANA, яка охоплює мережею різні європейські музейні заклади, архіви і бібліотеки, щоправда ні один український музей тут не представлений.

Слідкуючи за трендами у соціальних мережах, закордонні музеї вигадали новий спосіб популяризації – День музейного селфі. Він припадає на третю середу січня і передбачає, що відвідувач зробить фотографію у залах музею, виставить її у будь-якій соціальній мережі із спеціальним хештегом та додасть місцезнаходження [28]. Щороку акція стає все більш популярною і приводить нових відвідувачів у музеї. Її проведення в музеї зовсім незатратне, потрібно просто повідомити, що він теж долучається до акції. Але якщо є можливість, то можна створити спеціальну фото-зону.

Ще один засіб для популяризації - Міжнародний день музеїв. Це щорічне свято музейництва, яке відзначається 18 травня. В цей день більшість музеїв працюють безкоштовно і радо показують свої виставкові зали. Вперше Міжнародний день музеїв відсвяткували в усьому світі 1977 року, коли 11 генеральна конференція Міжнародної ради музеїв (ICOM) відбулась у Москві та Ленінграді. Щороку день музеїв має свою тему, відповідно до якої музеї планують свої заходи, наприклад «Музеї і

туризм», «Музеї і соціальна гармонія», «Музеї і молодь», «Музеї і спогади» тощо [27].

Дещо новішою є ідея акції «Ніч музеїв», яка дозволяє оглянути музейні експозиції вночі. У цю ніч більшість музеїв відкрито для відвідувачів після заходу сонця і майже до ранку. Основна мета акції — показати ресурс, можливості, потенціал сучасних музеїв, залучити до музеїв молодь. Вперше «Ніч музеїв» була проведена в Берліні в 1997 році. Вдруге — 1999 року за ініціативою Міністерства культури і комунікацій Франції під назвою «Весна музеїв». У 2001 році в цій акції брало участь вже 39 країн Європи та Америки, в 2005 році «Весна музеїв» переросла саме в «Ніч музеїв». 2005 року в акції взяли участь 750 музеїв Франції і 500 музеїв Європи. Українські музеї вперше масово долучились до всесвітньої акції 2008 року. Хоча деякі музеї столиці провели подібну акцію наприкінці вересня 2007 року [37]. З волинських музеїв до цієї акції долучались лише Художній музей у Луцьку декілька разів та Волинський краєзнавчий музей у 2016 році. Міжнародний день музеїв відзначають також інші музеї.

Як зазначалось раніше музеї області проводять чималу кількість виставок та інших заходів. Проте, якщо закордонні музеї звітують про проведену роботу та кількість відвідувачів і туристів зокрема, то такої інформації про волинські музеї у відкритому доступі немає, тож невідомо чи робота зі збору й аналізу статистичної інформації проводиться. Наприклад, у 2014 р. у віденські музеї 59% відвідувачів прийшли, щоб побачити нову виставку, 15% привабила особлива музейна подія чи програма, лише 5% по бажали ознайомитися з постійною експозицією [17, с.10]. Такі дослідження є дуже важливими для подальшого планування музейної роботи, стратегічного планування і залучення дедалі більшої аудиторії.

Тож знову все впирається у роботу з наявною аудиторією та залучення нової. Лише коли волинські музеї навчаться працювати з людьми, можна буде досягнути широкого залучення у туристичну сферу.

3.2. Досвід створення віртуальних музеїв та віртуальних турів у країнах світу

Для інформування аудиторії величезні можливості дає Інтернет. В наші час не мати для музею власного сайту просто недопустимо. За допомогою сайту музеї знайомлять своїх комп'ютерних користувачів з поточними і перспективними напрямками діяльності, рекламують послуги й анонсують майбутні заходи. Інтернет дозволяє організовувати інтерактивне спілкування будь-яких професійних груп і аудиторій, відкриває безмежні можливості для подання музейного продукту, перш за все за рахунок різних видів сучасних «електронних» публікацій та інтерактивних продажів в віртуальних магазинах, ярмарках і виставках [57]. Створення музейного сайту дозволяє: зменшити витрати на публікацію своїх матеріалів; створити принципово нову музейну експозицію (інтерактивні експонати завдяки звуковим елементам та візуальним ефектам стають доступними для перегляду людям із вадами органів зору та слуху); представляти у віртуальній експозиції роботи, що знаходяться у фондах музею та відсутні у реальному музеї; відвідувати музей людям, які через обмежений бюджет не мають можливості подорожувати світом; забезпечити систематизацію інформації та полегшити пошук необхідних даних; покращити імідж музею [26].

Віртуальні музеї надають відвідувачам безкоштовний доступ до культурної спадщини й світових шедеврів мистецтва. Кількість відвідувачів сайтів та сторінок віртуальних музеїв надзвичайно велика: вони є каналом поширення культурних цінностей і долучення населення до культури. Перші віртуальні музеї почали з'являтися в мережі Інтернет з

початку 1990-х рр. Перший сайт-музей, який назвав себе таким, з'явився в 1994 р. – WebMuseum або WebLouvre, створений Ніколасом Пьочем. Колекція віртуального музею, як правило, робить доступною для споглядання значну кількість експонатів, які з різних причин не виставлені на показ у реальному музеї. До того ж, простір віртуального музею використовується й як майданчик для спілкування між відвідувачами, а не тільки для зберігання і перегляду цифрових зображень і текстових документів з різноманітною інформацією,

Багато всесвітньо відомих музеїв мають власні віртуальні тури, що представлені на їхніх сайтах, проте також є інтернет-майданчики, де вони зосереджені. Так, Google Arts & Culture (колишня назва: Google Art Project) — це онлайн-платформа, яка дозволяє користувачам отримувати доступ до художніх робіт у вигляді зображень високої роздільної здатності. Оригінали цих робіт зберігаються у музеях — партнерах ініціативи, і є справжніми шедеврами мистецтва. Компанія Google у партнерстві з 17 міжнародно відомими музеями, включно з Галереєю Тейт (Лондон), Музеєм мистецтва Метрополітен (Нью-Йорк), та Галереєю Уффіці (Флоренція) запустила проєкт 01 лютого 2011 року [61].

На цій платформі користувачі можуть здійснювати віртуальні тури галереями музеїв, знайомитись з фізичною та контекстуальною інформацією про художні роботи та створювати свої власні віртуальні колекції. Функція «walk-through» проєкту використовує технологію Google Street View. Зображення багатьох робіт існують у надзвичайно високій якості, а кожен музей-партнер обрав одну роботу, зображення якої мало якість один гігапіксель (більше 1 млрд пікселів). Розповідаючи на TED про запуск сервісу [58], керівник проєкту Amit Sood, зазначив, що люди не завжди мають можливість відвідати музеї через графік роботи, плату за вхідний квиток чи розташування музею. Але щоб унікальні твори мистецтва були доступні для величезної кількості людей і було створену платформу. Запуск Google Art Project отримав як позитивні відгуки так і

критику і спричинив дебати серед вчених, персоналу музеїв, критиків мистецтва та журналістів. Деякі моменти, що піддавались значній критиці були вдосконалені в подальшому. Серед причин схвалення проєкту основними є такі [61]:

- збільшення доступності мистецтва;
- покращення досвіду відвідування музеїв;
- залучення нових відвідувачів;
- можливість доповнення досвіду візиту до реального музею;
- демократизація культури.

Серед моментів, що піддавались критиці: європоцентризм (прозахідне уявлення про мистецтво на початку проєкту), відбір контенту (музеї-партнери самі обирають, які твори мистецтва включити, а це презентує його історію) та можливі ризики для безпеки - наявність зображень приміщень галерей високої роздільної здатності може дозволити злочинцям створити мапу систем безпеки музею, що дозволить їм її обійти при проникненні в музей.

Досвід роботи платформи Google Arts & Culture швидше позитивний, а головний посыл розробників та музейників, що такі віртуальні тури не замінюють відвідування реального музею. Саме тому найвідоміші музеї світу та провідні картинні галереї, в тому числі і сучасного мистецтва не бояться виставляти всі свої скарби в безкоштовний доступ в інтернеті. Кількість музеїв що надають можливість віртуально прогулятися своїми залами, оглянути експозицію та тимчасові виставки, а крім того скористатись для наукових чи інших цілей археологічними, природничими, історичними чи мистецькими колекціями просто неможливо перелічити. Як ніколи, така можливість зацікавила користувачів інтернету під час першого карантину у 2020 році, тому в мережі можна було знайти різноманітні збірки віртуальних музейних ресурсів та онлайн колекцій. В онлайн-посібнику [38] Museum Computer Network (MCN – Музейна комп'ютерна мережа), не претендуючи на

вичерпність, помістили близько двохсот посилань на різноманітні ресурси, які є вільними для користування. Це і портали (такі як Бібліотека зображень і відео NASA, Europeana, MIMO : Музеї музичних інструментів онлайн, Міський архів Нью-Йорка та інші), оцифровані колекції (серед яких колекції Метрополітен-музею, Музею Соломона Гуггенхайма, Музею Ван Гога, Музею Вікторії й Альберта, Національного морського музею в Лондоні, Канадського музею історії, Національного музею Кореї тощо) та віртуальні тури та онлайн виставки в музеях мистецтва, історії, природознавчих та музеях для дітей. І це лише невеличка частина кейсів від музеїв та культурних інституцій, які працюють та розвиваються онлайн.

При такій великій кількості представлення музеїв в інтернеті для огляду онлайн досить важко знайти справжній взірець для наслідування, проте журнал The Gurdian склав свій рейтинг 10 найкращих віртуальних музеїв та галерей [59]:

- J PaulGettyMuseum (Музей Гетті) у Лос-Анджелесі - <https://artsandculture.google.com/partner/the-j-paul-getty-museum?hl=en>
- Vatican Museums (Музей Ватикану) у Римі - <http://www.museivaticani.va/content/museivaticani/en/collezioni/musei/tour-virtuali-elenco.1.html>
- Guggenheim у Більбао (Музей Гуггенхайма) - <https://artsandculture.google.com/partner/guggenheim-bilbao>
- Natural History Museum (Музей природознавства) у Лондоні - <https://artsandculture.google.com/partner/natural-history-museum>
- Rijksmuseum (Державний музей) в Амстердамі - <https://artsandculture.google.com/partner/rijksmuseum>
- National Museum of Modern and Contemporary Art (Національний музей сучасного мистецтва) у Південній Кореї - <https://artsandculture.google.com/partner/national-museum-of-modern-and-contemporary-art-korea>

•Musée d'Orsay (Музей д'Орсе) у Парижі - <https://artsandculture.google.com/partner/musee-dorsay-paris>

•British Museum (Британський музей) у Лондоні – <https://artsandculture.google.com/partner/the-british-museum>

•MASP (The Museu de Arte de São Paulo) Музей мистецтва у Сан-Пауло - <https://artsandculture.google.com/partner/masp?hl=en>

•National Gallery (Національна галерея) у Лондоні - <https://www.nationalgallery.org.uk/visiting/virtual-tours/google-virtual-tour>

Кожен з цих музеїв має віртуальний тур, що дозволяє оглядати експозицію на 360 градусів з аудіо-супроводом, картини, що там представлені можна переглянути у слайд-шоу та за бажання приблизити зображення. Не виникає сумнівів, що названі музеї у часи до карантину не відчували нестачі відвідувачів, і їх віртуальне представлення не давало конкуренції продажам квитків, а навпаки приваблювало нових відвідувачів. Таким чином віртуальний музей стає рекламою традиційного, тим самим посилює кумулятивний ефект: вони поєднані між собою, один зумовлює відвідування іншого. До того ж користувач, що відвідав сторінку віртуального туру, з більшою імовірністю захоче побувати в реальному музеї, а також імовірно є зацікавленим і надалі брати участь в житті та різноманітних заходах реального музею. В тому числі з цієї причини, музеям важливо утримати цього користувача на сайті віртуального туру, зробивши його візуально привабливим, простим у користуванні і водночас функціональним.

Віртуальні музеї, крім проблеми відстаней, закритих кордонів, також розв'язують проблему просторових обмежень виставкових площ. Через те, що всі експонати неможливо представити одразу, музеї часто звертаються до тимчасових виставок. Наприклад, музейні фонди України містять понад 12 млн. Експонатів. Більша частина експонатів зберігається в музейних сховищах, а в експозиції виставляється тільки невелика їх кількість. Це обумовлено, по-перше, браком місця для проведення нових виставок в

приміщеннях музею або інших пристосованих для цього приміщеннях, а, по-друге, умовами зберігання експонатів, оскільки багато які з них дуже чутливі до різних природних факторів, а недотримання умов зберігання може призвести до їх повної або часткової руйнації. Віртуальний простір є живою імітацією реальності, в якій можливе безкінечно довге життя віртуальних копій артефактів, вони не піддаються руйнуванню [8]. У концепцію віртуального музею закладено принцип, згідно з яким колекції експонатів повинні бути доступні для перегляду у будь-який момент часу. Навіть після закінчення виставки виставкові колекції можуть бути переглянуті [46]. Також цікава думка, що завдяки віртуальним музеям можна подолати й інші обмеження, наприклад, релігійні. Таку гіпотезу перевіряли щодо створення віртуальних музеїв святих релігійних пам'яток в Йорданії. Віртуальні музеї мали слугувати для досягнення двох цілей; 1) подолати релігійну приватність деяких ісламських або християнських святих місць; 2) надати можливість всім послідовникам релігій та атеїстам бачити святі місця інших. Результати дослідження [63] показали, що ідея віртуальних музеїв є ідеальним рішенням для туристичної промоції релігійних туристичних місць, і що віртуальні музеї сприяють подоланню перешкод, пов'язаних з релігійною приватністю, що дає можливість побачити ці місця.

Розвиток мобільних технологій зумовлює зміну всієї інформаційної сфери і впливає на саму людину: з одного боку, у нього різко видозмінюється сприйняття інформації, а з іншого – розширюються можливості роботи з інформацією. Незважаючи на те, що віртуальні музеї поки не займають провідні позиції в освоєнні мобільних технологій, в даний час вони активно освоюють нові ресурси. Вони стають доступні в мобільних гаджетах, які широко поширені серед молоді. Унаслідок впровадження комп'ютерної візуалізації, музеї змогли створювати свої копії, або ж віртуальні версії у вигляді 3D-будівель, галерей та експозицій. Така практика не нова й для України. Приклади віртуальних музеїв В

Україні: Києво-Печерський національний історико-культурний заповідник (м. Київ); Національний художній музей України (м. Київ); Національний музей медицини України (м. Київ); Національний заповідник „Софія Київська” (м. Київ); Музей космонавтики імені Сергія Корольова (м. Житомир); Одеський музей нумізматики; Львівський музей історії ; Національний заповідник «Хортиця» (м. Запоріжжя) [46]. Також Google Ukraine разом з Міністерством культури України розробили проект «Музеї України просто неба». Для нього було оцифровано сім музеїв у різних регіонах України (Національний музей народної архітектури та побуту України, Музей народної архітектури і побуту імені Климентія Шептицького, Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, Закарпатський музей народної архітектури та побуту, Резиденція Богдана Хмельницького. Запорізька Січ і Мамаєва Слобода) та створено спеціальний сайт <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>, який функціонує двома мовами. На ньому можна дізнатись більше про народну архітектуру і побут, відчувати всю самобутність нашої культури. Проект «Музеї України просто неба» є частиною кампанії «Автентична Україна» [8].

Сказане вище більше стосується, віртуального музею як представлення реального, як його реклами, проте музей, що існує лише у віртуальній реальності також можна вважати самостійним туристичним об’єктом. Віртуальний музей - це не просто веб-сайт справжнього музею, а оригінальний веб-сайт, створений в Інтернеті, який не має аналогів у дійсності і представляє будь-яку тематику, якщо по ній знаходяться реальні матеріали, що мають своє фізичне або ідейне втілення в реальному світі. Існує навіть думка, що віртуальний музей - це дзеркало (проект) майбутнього справжнього музею, а не навпаки, тобто реальний музей може бути створений на базі віртуального музею, якщо він потрібен..

Представництва реальних музеїв в мережі Інтернет і віртуальні музеї - це різні організації [36]. Віртуальний музей відрізняються від віртуальних

представництв реальних музеїв насамперед тим, що вони є не тільки носіями тієї або іншої інформації, а й її першоджерелом. Реальні та віртуальні музеї по-різному ставляться до Інтернету. Перший - розглядає Інтернет як спосіб представлення своєї діяльності, а другий - як спосіб самої діяльності, тобто спосіб життя. Справжній музей публікує в Інтернеті інформацію про роботу музею, анонси тимчасових виставок, огляд основних частин музею. Його мета - зацікавити людину через Інтернет реальним відвідуванням музею. Віртуальний музей розміщує експозицію та виставки музею в Інтернеті. Його мета - показати відвідувачеві віртуального музею тут і зараз те, що він не зможе побачити ніде більше (реальний чи віртуальний). Склад постійної експозиції та тимчасових виставок та їх кількість визначаються лише концепцією віртуального музею.

Наприклад, у 2020 році Стюарт Семпл, британський художник, створив перший у світі повністю віртуальний музей VOMA – Virtual Online Museum of Art [6]. VOMA представить роботи деяких найпрестижніших світових установ, серед яких Музей д'Орсе, Музей американського мистецтва Уїтні, Музей сучасного мистецтва Нью-Йорку та Інститут мистецтв Чикаго. Кожен твір мистецтва «експонується у високій роздільній здатності, супроводжується цілим рядом посилань на пов'язані статті в засобах масової інформації – замість стандартної інформаційної картки – для справжнього збагачення розуміння відвідувачем конкретного твору мистецтва та його історії. Відвідувачі VOMA можуть «прогулятися» куди завгодно сконструйованою 3D-будівлею і навіть «вийти» з будівлі та прогулятися територією музею. Для того, щоб підкреслити революційні технології VOMA, цифрово-гібридний світ змінюється відповідно до часу доби або пори року; відображаючи вплив світла, вітру та дощу на навколишнє середовище. VOMA вирішує не лише проблеми відвідування музеїв із застосуванням заходів соціального дистанціювання, але й більш складні питання щодо того, хто в першу чергу має доступ до основних

закладів культури. Наразі в експозиції представлені такі важливі роботи, як "Олімпія" Едуарда Мане, "Сад земних насолод" Ієроніма Босха та "Невірність Святого Фоми" Караваджо. Виставка доступна безкоштовно, а нові будуть відкриватися впродовж найближчих місяців.

З цього прикладу бачимо, що віртуальний музей - це відмінна платформа для його творця (куратора), який для розміщення свого музею не пов'язаний ні приміщенням, ні фізичним місцезнаходженням експонатів або необхідністю їх транспортування, наприклад. Існують, наприклад, конкретні приватні колекції з якоїсь певної тематики, вони роз'єднані, кожна має свого господаря, але немає приміщення для їх демонстрації. При цьому власники хотіли б об'єднатися і показати колекції тим, кому це цікаво, не складаючи свої експонати в існуючі реальні музеї для організації виставки. У цьому випадку віртуальний музей приватних колекцій - це саме та структура, в якій вони можуть реалізувати своє бажання, організувавши спільний проект. Їх ідея в цьому випадку знайде в віртуальному середовищі своє адекватне втілення.

Архівна інформація, яка часто є унікальною, записаною на паперових або магнітних носіях і з часом може бути втрачена, завдяки віртуальному музею може бути збережена. Тобто віртуальний музей вирішує проблему збереження своїх музейних предметів. З огляду на різні стихійні лиха та природні катаклізми, від яких ніхто не застрахований, це також актуально для реальних музеїв. При цьому місце для збереження будь-якої інформації в віртуальних музеях практично не обмежене.

Підводячи підсумок, можна сказати, що віртуальні музеї - це сучасний культурний ресурс, який не обмежується роллю простого доповнення до традиційного музею. Мета роботи музеїв в віртуальному просторі - виявити особливості та розкрити потенціал фондів музею через створення нового віртуального середовища. Переваги нового виду експозиційного простору музею полягають в його інтерактивності та доступності.

3.3. Розробка концепції віртуального музею Волині

Створення віртуального музею у Волинській області може привернути значну увагу громадськості та сприяти залученню музеїв в туризм. Раніше деякі волинські музеї вже застосовували віртуальні тури на своїх сайтах як засіб музейної комунікації та промоції. Так оглянути експозицію в режимі онлайн за допомогою віртуального туру можна було у Луцькому художньому музею та Волинського регіонального музею українського війська та військової техніки. Декілька років функціонував Віртуальний музей Волинського краєзнавчого музею <https://virtual-tour.at.ua/>, де відвідувачі мали змогу:

- пройти тест з музейної термінології;
- скласти пазли по експозиції музею;
- оглянути експонати скарбу з села Рованці;
- помандрувати віртуальним туром «Панство на дозвіллі»;
- оглянути виставку «Врятовано для України».

Наразі сайт припинив роботу та більше недоступний. Раніше віртуально пройтися до музеїв Луцька була можливість на Яндекс Картах [7]. На сервісі запустили функцію огляду панорами вулиць Луцька, завдяки якій можна здійснити екскурсії вулицями міста Луцька, віртуально потрапити до замку Любарта, «підійти» і побачити де знаходяться Волинський краєзнавчий музей, Музей волинської ікони, Художній музей, Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки, Музей книги та інші музеї. Оскільки сервіси Яндекс недоступні на території України, то більше не мають практичного значення.

Нещодавно у зв'язку з обмежувальними карантинними заходами, що забороняють роботу музеїв, створили віртуальну екскурсію виставкою-музеєм пожежно-рятувальної служби Волинської області [50]. Мета ДСНС у Волинській області, яка завідує музеєм зрозуміла: продовження процесу виховання у дітей поважного ставлення до професії рятувальника та

правил особистої безпеки. Але незважаючи на красномовний заголовок, їх проект не віртуальна мультимедійна екскурсія, а відео-екскурсія.

Завдяки сайту Україна Incognita зацікавлені можуть оглянути експозицію Будинку-музею Ігоря Стравінського в Устилузі, Музею волинської ікони та Меморіальним музеєм В'ячеслава Липинського у с. Затурці онлайн. Така ж можливість може з'явитись у Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського району. Проект його ревіталізації, розрахований на 2021–2022 роки, підготували та подали управління культури, з питань релігій та національностей Волинської облдержадміністрації спільно з Волинським краєзнавчим музеєм. Проектом передбачено не лише реставрацію та ремонт «Сірого та Білого будинків Косачів», а й переоблаштування експозиції, введення інтерактивних сучасних технологій, посилення промоційної складової у діяльності Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки [51]. Серед поставлених цілей проекту: оцифрування фондової колекції та створення двомовного сайту з інклюзією та віртуальною екскурсією. Для його реалізації необхідна загальна сума у 14 980, 49 тис. грн [42].

Тобто весь попередній досвід з роботи віртуальних музеїв у Волинській області стосувався онлайн представлення реальних музеїв. Лише на початку цього року з'явилась новина про проект «Віртуальний музей у Нововолинській територіальній громаді» [52]. Задум полягає у створенні віртуальної екскурсії наземними та підземними об'єктами однієї із шахт Нововолинська. Буде змонтовано п'ятдесят сферичних панорам із копрами, надшахтними будівлями, системою підземних лав. Віртуальна екскурсія матиме текстовий і фоновий супроводи англійською та українською мовами, а також інтерактивні об'єкти. Аудиторія проекту матиме можливість побачити процес видобутку вугілля зсередини, так, як це могли бачити лише шахтарі, які опускалися в шахту. Вхід до веб-

екскурсії буде безкоштовним та загальнодоступним. За попередніми підрахунками, бюджет проекту становитиме понад 600 тис. гривень.

На Волині безліч особистостей та тем, які заслуговують створення свого віртуального музею. Проте ми пропонуємо концепція віртуального музею Волині (Волинського віртуального музею), що зможе розповісти про найцікавіші, найбільш знакові події, місця, особистості, пов'язані з історією та сучасністю області. Також, оскільки визначено, що віртуальні музеї в туризмі працюють як промоційний інструмент, то для всебільшого залучення музеїв області в туризм, та загалом його розвитку в області, даний віртуальний музей варто ознакувати існуючим туристичним брендом «Волинь унікальна» - «Volynunique», та розмістити посилання на нього на відповідному порталі <http://www.tourism.volyn.ua/ua/Pro-proekt.html>.

Створення концепції є основним етапом у проектуванні. Концепція відображає основні позиції всіх видів музейної діяльності: науково-фондової роботи, науково-дослідницької роботи, експозиційно-виставкової роботи, культурно-освітньої роботи. Концепція віртуального музею має свої специфічні особливості, пов'язані з формою існування самого музею, що необхідно враховувати при розробці планів і програм будь-якого виду музейної діяльності.

Цільовий блок	Ціль	Розробка концепції віртуального музею Волині		
	Методологія	Історичний, інформаційно-комунікаційний, соціокультурний підходи		
Змістовий блок	Компоненти складу концепції			
	Природа Волині. «Сім природних чудес Волині»	Давня історія Волині (від первісних часів до 1917р.)	Новітня історія Волині	Видатні особистості
Організаційний блок	Види музейної діяльності	Науково-фондова	Експозиційно-виставкова	Науково-дослідна
	Форми	Оцифрування відповідних музейних предметів з фондів різних музеїв та за необхідності збір нових	Віртуальні екскурсії та інші інтерактивні форми	Організація наукових заходів в онлайн режимі, публікація результатів наукових досліджень
	Методи	тематичний і комплексний методи комплектування	систематичний, ансамблевий і тематичний методи побудови експозиції	Соціологічні, психологічні
Результативний блок	Заплановані результати			
	Науково-фондова	Експозиційно-виставкова	Науково-дослідна	
	Електронна колекція експонатів, що всебічно розкривають історію, природу та туристичні принади Волинської області	Мистецькі проекти та сценарії експозиції віртуального музею Волині, а також методичні розробки екскурсій і музейних заходів, сценарії музейних свят, квестів, ігор	Визначення профілю досліджень, розробка програми наукових експедицій, визначення форми видання праць музею і спрямованість інформаційної продукції	

Рис. 2 «Структурно-змістова модель проектування концепції віртуального музею Волині»

Процес проектування концепції віртуального музею Волині зображено в структурно-змістовній моделі (рис.2), яка представлена взаємопов'язаними блоками: цільовим (що характеризує мету і методологію), змістовним (розкриває зміст концепції віртуального музею), організаційним (що розглядає організацію процесу проектування концепції віртуального музею, форми і методи музейної діяльності), результативним (визначальним результати діяльності з проектування концепції віртуального музею). Кожен з цих блоків моделі, маючи свої функції, специфічне зміст і технологічні особливості, покликаний вирішувати певну частину спільного завдання - проектування концепції віртуального музею Волині.

При створенні експозиції віртуального музею виникає проблема вибору одного з можливих варіантів її наповнення. Перший - формування експозиції з окремих експонатів (архівні документи, фотографії, зразки приладів, обладнання тощо), тобто реалізація принципу створення як би «лавки артефактів». І другий - формування експозиції як сукупності текстового, цифрового і графічного матеріалу, що відбиває тематичну спрямованість віртуального музею у вигляді розміщення окремих «стендів» або дизайнерського оформлення стін залу. Перший варіант є традиційним при створенні реальних музейних експозицій, відвідування яких передбачається, як правило, в супроводі екскурсовода або аудіогіда, що забезпечує навіть у недостатньо підготовлених відвідувачів цілісне сприйняття тематичної спрямованості експозиції. З огляду на основну вікову категорію користувачів Інтернету, а значить і «відвідувачів» музею - молодь, при створенні віртуального музею краще вибирати другий варіант формування експозиції.

В експозиції пропонованого віртуального музею будуть відображені вибрані оцифровані музейні предмети, з реальних музеїв Волинської області, а також підготовлені макети з короткою довідкою про компоненти експозиції: природу, давню та новітню історію, видатних особистостей.

Загалом для обрання тем та акцентів експозиції можна керуватись не лише досвідом та дослідженнями музейних працівників, а зробити й проектування експозицій та виставок інтерактивним – запитувати самих волинян, що на їхню думку робить Волинь унікальною. Тобто після огляду ранніх варіантів експозиції віртуального музею надавати посилання на опитування. Крім того, відвідувачам мають бути запропоновані екскурсії в атракції пов'язані з темою залу. Наприклад, оглянувши зал природи, сім природних чудес природи, відвідувач побачить рекламу туру в Національний природний парк Прип'ять-Стохід. І звісно, побачивши цифрову копію якогось експонату, будь то Маневицький човен, чи Волинська Богородиця, далі відвідувач побачить, де зберігається оригінал, координати та графік роботи музею і інформацію «а що ще в ньому цікавого».

При проектуванні тематичних розділів експозиції віртуального музею для «відвідувачів», які прагнуть більш глибоко зануритися в проблему, необхідно передбачати в приміщенні розміщення таких віртуальних об'єктів, як - «інформаційні кіоски». В останніх передбачається поміщати додаткові інформаційні та мультимедійні матеріали в вигляді наборів графічних, текстових, цифрових матеріалів, фотографій. Тут також можуть бути розміщені тривимірні моделі пам'ятників, скульптур, технічних засобів, обладнання та інших об'єктів. Слід зазначити, що розміщення мультимедійних матеріалів, зокрема тривимірних моделей, має викликати у «відвідувачів» додаткові емоції по сприйняттю тематичних розділів віртуального музею.

Також при проектуванні тематичних розділів віртуального музею доцільно передбачити всілякі інтерактивні сценарії взаємодії з «відвідувачами». Прикладом таких можливостей можуть бути розміщені віртуальні об'єкти в інтер'єрі експозиції:

- Фоторамки (як вихід на перегляд тематичних добірок графічних матеріалів - фотографій, ілюстрацій і т.д.);

- Відеопанелей - вихід на перегляд відеороликів і фільмів;
- Макетів техніки і обладнання, манекенів - з можливістю «покрутити»

в додатковому вікні і отримати текстово-графічну інформацію;

- Інформаційні термінали - з можливістю перегляду електронних копій статей, книг, журналів і т.п .;

- Навушники - вихід на прослуховування аудіофайлів;

Після завершення огляду віртуального музею відвідувачам також можна запропонувати короткий тест на засвоєння інформації..

В результаті втілення даної концепції віртуального музею Волині може бути сформована електронна колекція, як форма зберігання та обміну інформацією з організованим глобальним доступом, створена унікальна експозиція, що надасть нові враження відвідувачам, що разом буде сприяти залученню музеїв Волинської області в туризм. Таким чином, розроблена модель являє собою комплекс, що складається з 4 компонентів, що описують логіку процесу проектування концепції віртуального музею Волині. Кожен з компонентів моделі має специфічний зміст і методичні особливості, а також вирішує певну частину спільного завдання - створення проекту концепції віртуального музею.

ВИСНОВКИ

Музеї – це науково-дослідні та культурно-освітні заклади, створені для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини. Музеї можуть бути туристичним ресурсом, об'єктом туризму, тобто становити мету подорожі, та організатором туризму – самостійно виробляти продукт музейного туризму.

Однією з нових форм взаємодії музею з відвідувачами є віртуальний музей – колекція цифрових записів зображень, звукових файлів, текстових документів та інших даних, що представляють історичний, науковий чи культурний інтерес, до яких можна отримати доступ через електронні носії. Віртуальний музей може бути як представленням реально існуючого музею в цифровому середовищі, так і самостійним об'єктом, що функціонує лише в цьому середовищі.

Музейна мережа Волинської області включає більше 200 музеїв. Музеї є у всіх 16-и районах, проте їх розподіл нерівномірний. Найбільша кількість музеїв та різноманітність їх за профілями в обласному центрі – Луцьку. В області найбільше музеїв історичного профілю – 191. Краєзнавчих музеїв на Волині 12, вони є комплексними музеями, що експонують матеріали, що розповідають про природу, економіку, історію і культуру. На Волині є також музеї літературного, природничого, художньо-мистецького, науково-технічного профілів та музеї заповідники. Більшість літературних музеїв присвячені життю і творчості окремих митців. Природничих, художніх та науково-технічних музеїв небагато, але їхні експозиції становлять значний інтерес. Музеї-заповідники «Старий Луцьк» та «Стародавній Володимир» є комплексними музеями просто неба та охороняють пам'ятки цих міст.

Для музеїв як об'єктів туризму – важливими є експозиційний, виставковий та екскурсійний напрями діяльності. Проте основний акцент музею перемістився на роботу з аудиторією. Велика кількість музеїв залишається незадіяними у туристичну сферу. Можна виділити такі проблеми, що породжуються недостатнім фінансуванням: непристосовані приміщення та застарілі експозиції (наприклад Любомльського краєзнавчого музею, Музеїв партизанської слави, а також Волинського краєзнавчого музею) відсутність цифрових та інтерактивних технологій. Інші проблеми пов'язані з непродуктивністю роботи, малою кількістю інновацій та відсутністю креативності у музейних працівників (незручні графіки роботи музеїв, недостатнє представлення в мережі інтернет, обмежена робота з аудиторією та інші).

Закордоном музеї використовують у своїй роботі багато інновацій: будують музейні споруди за найсміливішими та найтехнологічнішими проектами як філія центру Помпиду в Меці і Музей мистецтва Мілуокі, створюють повністю інтерактивні експозиції, що більше нагадують парк розваг, як Центр Коперника у Варшаві, та використовують різноманітні цифрові технології. Наприклад Грузинський національний музей має оцифровану експозицію, Музеї повітряних сил Швеції дає можливість політати на симуляторі літака, у Музей історії польських євреїв у Варшаві можна зануритись у повністю віртуальну реальність а Музей природних наук MUSE має мультимедійний тунель. Проте найголовніше те, що вони всеохоплююче працюють з аудиторією і різними способами (в основному завдяки мережі Інтернет та участі у міжнародних акціях) заохочують нових відвідувачів і туристів. Такий орієнтир на публіку має стати основним у роботі музеїв Волині.

Використання віртуальних турів музеями вже давно є популярною практикою. Цим способом комунікації з аудиторією, покращення іміджу та диверсифікації експозиційно-виставкової діяльності користуються безліч провідних музеїв світу. Багато з віртуальних музейних турів зосереджені

на платформі Google Arts & Culture, заснованій ще у 2011 році. В мережі є доступ до Бібліотеки зображень і відео NASA, Europeana, MIMO : Музею музичних інструментів онлайн, Міського архіву Нью-Йорка, до оцифрованих колекції музеїв, таких як Метрополітен-музей, Музею Соломона Гутгенхайма, Музею Ван Гога, та безлічі інших. Практика оцифрування колекцій та експозиції потрохи набуває популярності і в Україні, представляють віртуальні тури зокрема і музеї Волинської області. Водночас віртуальні музеї – ті, які не мають реального фізичного прототипу - це сучасний культурний ресурс, який не обмежується роллю простого доповнення до традиційного музею. Мета роботи музеїв в віртуальному просторі – виявити особливості та розкрити потенціал фондів музею через створення нового віртуального середовища. Переваги нового виду експозиційного простору музею полягають в його інтерактивності та доступності.

Спираючись на успішний закордонний досвід, пропонується створення віртуального музею і для Волинської області. Розроблена концепція віртуального музею Волині представлена через цілі, зміст організаційний аспект та бажані результати. Але оскільки розвиток віртуальних музеїв не применшує значущості музеїв реальних, адже зустріч зі справжніми шедеврами, оригіналами, не можуть замінити ніякі відтворення, навіть якщо вони створені на базі найсучасніших технологій, то найважливіша мета функціонування пропонованого віртуального музею – в залученні нових відвідувачів до реальних музеїв та туристів до інших видатних місць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багдасарова Н. А. Ресурсное обоснование организации культурного туризма в историко-археологическом музее-заповеднике «Эребуни» [Электронный ресурс] / Н. А. Багдасарова // Все о туризме. Туристическая библиотека – Режим доступа до ресурсу: http://tourlib.net/books_tourism/bagdasarova13.htm.
2. Більо Л. Для чого я прийшов у музей? [Електронний ресурс] / Любомир Більо // Prostir.Museum – Режим доступу до ресурсу: <http://prostir.museum/ua/post/38768>.
3. Божко Л. Д. Віртуальний туризм: нові віяння часу [Електронний ресурс] / Л. Д. Божко – Режим доступу до ресурсу: https://tourlib.net/statti_ukr/bozhko4.htm.
4. Бурко І. ЕТНОГРАФІЧНА ЕКСПОЗИЦІЯ ЛЮБОМЛЬСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ [Електронний ресурс] / Ірина Бурко – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/publ/ljubomlskij_kraeznavchij_muzej/etnografichna_ekspozicija_ljubomlskogo_kraeznavchogo_muzeju/12-1-0-140.
5. Вернидубов О. КОМУНАЛЬНІ ТА ГРОМАДСЬКІ МУЗЕЇ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В 2011 РОЦІ. ЧАСТИНА 2. ЕКСПОЗИЦІЙНА, ВИСТАВКА, НАУКОВО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ. [Електронний ресурс] / О. Вернидубов, Л. Кришталюк // Музейний простір Волині. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/board/muzejnikam/komunalni_ta_gromadski_muzeji_volinskoj_i_oblasti_v_2011_roci_chastina_2_ekspozicijna_vistavka_naukovo_osvitnja_dijalnist/2-1-0-26.
6. Відкрили перший у світі віртуальний музей: фото [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://lifestyle.24tv.ua/vidkrili-pershiy-sviti-virtualniy-muzey-foto_n1409369.

7. ВІРТУАЛЬНА ПРОГУЛЯНКА ДО МУЗЕЇВ ЛУЦЬКА [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/virtualna_proguljanka_do_muzejiv_lucka/2013-02-03-606.
8. Волинець В. О. Новий зміст і потенціал віртуального музею [Електронний ресурс] / Вікторія Олексіївна Волинець – Режим доступу до ресурсу: <http://sportmedicine.uni-sport.edu.ua/index.php/2617-796X/article/download/220582/220591>.
9. Волинський краєзнавчий музей [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/index/volinskij_kraeznavchij_muzej/0-5.
10. Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/index/volinskij_regionalnij_muzej_ukrajinskogo_vijska_ta_vijskovoji_tekhniki/0-26.
11. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]/ Режим доступу до ресурсу: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/20_1.htm.
12. Гриб Л. З ІСТОРИЇ СТВОРЕННЯ ВІДДІЛУ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ У ВОЛИНСЬКОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ. ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ [Електронний ресурс] / Л. Гриб, Л. Пальоха // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-kraymus.at.ua/publ/z_istoriji_stvorennja_viddilju_naukovo_osvitnoji_roboti_u_volinskomu_kraeznavchomu_muzeji_formi_i_metodi_roboti/1-1-0-262.
13. Декомунізація і музеї: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-kraymus.at.ua/news/dekomunizacija_i_muzeji_problemi_ta_shljakhi_jikh_virishennja/2016-06-20-1010.

14. Довідник ВНЗ [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-115-0.html>
15. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80>.
16. ЗНАЙ НАШИХ: «Музейний простір Волині» — переможець Всеукраїнської акції [Електронний ресурс] // Волинь – Режим доступу до ресурсу: <https://www.volyn.com.ua/news/36757-znay-nashikh-muzejniy-prostir-volini-peremozhets-vseukrainskoi-aktsii.html>.
17. Карпов В. В. СОЦІОЛОГІЯ МУЗЕЮ презентація на тлі простору і часу [Електронний ресурс] / В. В. Карпов. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/20081/1/Soc_Muz_Layout%201%20%282%29.pdf.
18. КІННА ЕКСКУРСІЯ ПО ВОЛИНІ [Електронний ресурс] / Дмитро Зінько // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/kinna_ekskursija_po_volini/2014-06-05-1287
19. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму : підручник / В. К. Кіптенко. -К. : Знання, 2010. - 502 с.
20. Ключко Ю. М. ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ [Електронний ресурс] / Ю. М. Ключко // Туризм Гуцульщини – Режим доступу до ресурсу: <http://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/315-kljuchko-ju-m-dijalnist-muzejiv-u-konteksti-rozvytku-kulturnogo-turyzmu.html>.
21. КОЛОДЯЖНЕНСЬКИЙ МУЗЕЙ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ВЖЕ МАЄ АУДІОГІДА! [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/kolodjazhnenskij_muzej_lesi_ukrajinki_vzhe_mae_audio_gida/2016-06-05-2573.

22. Комаленкова Н. А. Специфика построения коммуникационной стратегии музея в эпоху цифровых технологий [Электронный ресурс] / Наталья Александровна Комаленкова – Режим доступа до ресурсу: http://www.socreklama.ru/analytics/list.php?ELEMENT_ID=6817&SECTION_ID=124.
23. Котвіцька К. Музеї майбутнього: сім арт-інституцій, у яких є чого повчитися [Електронний ресурс] / Катерина Котвіцька // Platforma. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://culturepartnership.platfor.ma/muzeynipraktiky/>.
24. Луцький державний історико-культурний заповідник [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://www.cultvoladm.com.ua/historical_cultural_reserve/.
25. Лучшие музеи одного экспоната [Электронный ресурс] / Режим доступа до ресурсу: <https://100dorog.ru/guide/articles/7000714/>.
26. Малиновська О. Ю. ІННОВАЦІЙНІ МУЗЕЙНІ ЗАКЛАДИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ У ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ ТА ЕКСКУРСІЙНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ [Електронний ресурс] / Оксана Юріївна Малиновська – Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gt_2010_8_38.pdf.
27. Міжнародний день музеїв [Електронний ресурс] Вікіпедія // Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%97%D0%B2.
28. 8 музеев Киева, где можно провести Международный день музейных селфи [Электронный ресурс]/ Режим доступа до ресурсу:

<http://womo.ua/5-muzeev-kieva-gde-provesti-mezhdunarodnyiy-den-muzeynyih-selfi/>

29. Музей ВВС Швеції [Електронний ресурс]/ Режим доступу до ресурсу: <http://www.norsktour.com/sweden/muzei-i-pamyatniki/muzejj-vvs-shvetsii/>.

30. Музей волинського лісу [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/index/muzej_volinskogo_lisu/0-50.

31. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://msumk.com/about/>.

32. Музей - школі [Електронний ресурс] // Волинський краєзнавчий музей. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-kraymus.at.ua/index/muzej_shkoli/0-4.

33. Музейний простір Волині [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://volyn-museum.com.ua/>.

34. Надольська В. НОВІ МУЗЕЙНІ УСТАНОВИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ [Електронний ресурс] / Валентина Надольська – Режим доступу до ресурсу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9949/3/22453.pdf>.

35. НЕДОКРАДЕНІ РАРИТЕТИ РЕВЕНКА. НЕЕКСКУРСІЯ КІНОСТУДІЄЮ «ВОЛИНЬ» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/nedokradeni_rariteti_revenka_neekskursija_kinostudieju_volin/2018-10-23-4276.

36. Несговорова Г. П. ОБЗОР ВИРТУАЛЬНЫХ МУЗЕЕВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ [Електронний ресурс] / Г. П. Несговорова – Режим доступу до ресурсу: https://www.iis.nsk.su/files/articles/sbor_kas_12_nesgovorova.pdf.

37. Ніч музеїв [Електронний ресурс] Вікіпедія // Режим доступу до ресурсу:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D1%96%D1%87_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%97%D0%B2/.

38. Онлайн-посібник для організації віртуальних музейних ресурсів та онлайн колекцій від Museum Computer Network (MCN) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prostir.museum.ua/post/42749>.

39. Объекты туризма [Електронний ресурс] // Бизнес портал – Режим доступу до ресурсу: <http://biznestoday.ru/turizm/1414-obyekty-turizma.html>.

40. Петрова Д. А. Роль музея в современной туристской деятельности [Електронний ресурс] / Д. А. Петрова // Все о туризме. Туристическая библиотека – Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/statti_tourism/petrova2.htm.

41. ПО ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИХ МУЗЕЮ ТА ЗАПОВІДНИКУ ПРОВЕЛИ ЕКСКУРСІЇ ДЛЯ «СКЛАДНИХ» ДІТЕЙ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: volyn-museum.com.ua/news/po_volodimir_volinskikh_muzeju_ta_zapovidniku_proveli_ekskursii_dlja_skladnikh_ditej/2015-06-09-1868.

42. Ревіталізація Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського району Волинської області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://new.dfr.minregion.gov.ua/projects/0bfda6b0-32ee-11eb-ba4a-b356ee544eea>.

43. РОКИНІВСЬКИЙ МУЗЕЙ ЗАПРОШУЄ «В НІЧ НА КУПАЛА» [Електронний ресурс] // Музейний простір Волині – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/rokinivskij_muzej_zapros hue_v_nich_na_kupala/2017-06-13-3317.

44. Рутинський М. Й. Музеєзнавство: Навч. посіб. / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. – К: Знання, 2008. – 428 с. Рутинський М. Й. Музеєзнавство: Навч. посіб. [Електронний ресурс] / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. // Знання. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://westudents.com.ua/knigi/247-muzeznavstvo-rutinskiy-my.html>.

45. СВЯТКОВА ТЕРАПІЯ: ВОЛИНСЬКІ БІЙЦІ В ОБЛАСНОМУ МУЗЕЇ РОЗМАЛЬОВУВАЛИ ПИСАНКИ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/svjatkova_terapija_volinski_bijci_v_oblasnomu_muzeji_rozmalovovali_pisanki/2017-04-14-3167.

46. Сизон О. О. ІННОВАЦІЙНІ МУЗЕЙНІ ЗАКЛАДИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] / О. О. Сизон – Режим доступу до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=gt_2010_8_38

47. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу [Електронний ресурс] / І. В. Смаль // Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/books_ukr/smali1.htm.

48. Станіславчук В. ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ [Електронний ресурс] / Віталія Станіславчук // Волинський краєзнавчий музей – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-kraemuseum.at.ua/publ/vistavkova_dijalnist_volinskogo_kraeznavchogo_muzeju_v_sistemi_shkilnoji_osviti/1-1-0-195.

49. "Стародавній Володимир" [Електронний ресурс]/ Режим доступу до ресурсу: http://www.starodavnij-volodymyr.com.ua/about_us.html.

50. СТВОРИЛИ ВІРТУАЛЬНУ ЕКСКУРСІЮ ВИСТАВКОЮ-МУЗЕЄМ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (ФОТО, ВІДЕО) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/stvorili_virtualnu_ekskursiju_vistavkoju_muzeem_pozhezno_rjatuvalnoji_sluzhbi_foto_video/2020-04-21-5121.

51. У НОВОВОЛИНСЬКУ ТАКИ БУДЕ МУЗЕЙ ШАХТИ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/u_novovolinsku_taki_bude_muzej_shakhti/2021-04-18-5842.

52. У КОЛОДЯЖНЕНСЬКОГО МУЗЕЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ХОРОША НОВИНА! [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://volyn-museum.com.ua/news/u_kolodjazhnenskogo_muzeju_lesi_ukrajinki_khorosha_novina/2020-12-21-5622.

53. Україна Incognita » Музеї онлайн » Волинь [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://incognita.day.kyiv.ua/rezultati-poshuku.html?tag=%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%8C>

54. Устимчук Р. Анатолій Силюк: один в музеї не директор... [Електронний ресурс] / Роман Устимчук // Волинська газета – Режим доступу до ресурсу: <http://volga.lutsk.ua/view/20289/>.

55. Хомич П. Маневицький човен – моноксил - об'єкт культурної спадщини [Електронний ресурс] / Петро Хомич // Prostir.Museum – Режим доступу до ресурсу: <http://prostir.museum.ua/post/39190>.

56. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навч. Посібник. — Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.— 240 с.

57. Юрєнева Т.Ю. Музееведение: Учебник для высшей школы. — 2-е изд. — М.: Академический Проект, 2004.— 560 с.

58. Building a museum of museums on the web [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

59. Building a museum of museums on the web [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

60. Building a museum of museums on the web [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://www.ted.com/talks/amit_sood_building_a_museum_of_museums_on_the_web#t-307952.

59. 10 of the world's best virtual museum and art gallery tours [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/travel/2020/mar/23/10-of-the-worlds-best-virtual-museum-and-art-gallery-tours>.

60. Georgian National Museum [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://museum.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=36.

61. Google Arts & Culture [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_Arts_%26_Culture#cite_note-Bararia-2012-17.

62. Guðbrandur Benediktsson. Museums and tourism. Stakeholders, resource and sustainable development [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://www.gu.se/digitalAssets/1176/1176849_Dissertation_Gudbrandur_Benediktsson.pdf.

63. Issam M. THE ROLE OF VIRTUAL MUSEUM IN PROMOTING RELIGIOUS TOURISM IN JORDAN [Электронный ресурс] / Mohammad Issam – Режим доступа до ресурсу: <https://web.a.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=20650817&AN=142753140&h=JIqYdob6YQm7CBabGkYmDZ%2biQ2W0rPq30wWkIlFazxbPFMDhfHAAyh9ADfwya41dvv1aiSlKU KwhXk00Seg%2bjA%3d%3d&crl=c&resultNs=AdminWebAuth&resultLocal=ErrCrlNotAuth&crlhashurl=login.aspx%3fdirect%3dtrue%26profile%3dehost%26scope%3dsite%26authtype%3dcrawler%26jrnl%3d20650817%26AN%3d142753140>

64. Tourists love museums [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.museumsassociation.org/download?id=128002/>

ДОДАТКИ

Додаток А
Перелік музеїв Волинської області

Номер	Назва	Адреса
1. Історичні музеї		
Загально-історичні		
1.	Берестечківський народний історичний музей	Горохівський р-н м. Берестечко, вул. Шевченка, 2
2.	Білашівський історичний музей	Ковельський р-н с. Білашів
3.	Володимир-Волинський історичний музей	м. Володимир-Волинський, вул. І. Франка, 6
4.	Гірниківська кімната історії села	Ратнівський р-н с. Гірники
5.	Горохівський народний історичний музей	м. Горохів, вул. Незалежності, 2а
6.	Губинська історична кімната	Локачинський р-н, с. Губин
7.	Доросинівський музей історії села	Рожищенський р-н, с. Доросині
8.	Замшанська кімната історії села	Ратнівський р-н,
9.	Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського	Локачинський р-н, с. Затурці, вул. 1 Травня, 75
10.	Іваничівський народний історичний музей	смт. Іваничі, вул. Банківська, 4.
11.	Історичний музей м. Каменя-Каширського	м. Камінь-Каширський, вул. Воля, 4
12.	Історичний музей м. Любомль	м. Любомль, вул. Брестська, 13
13.	Історичний музей с. Жидичин	Ківерцівський р-н, с. Жидичин
14.	Історичний музей с. Забужжя	Любомльський р-н, с. Забужжя
15.	Історичний музей с. Костюхнівка	Маневицький р-н, с. Костюхнівка
16.	Історичний музей с. Красноволя	Любомльський р-н, с. Красноволя
17.	Історичний музей с. Лаврів	Луцький р-н, с. Лаврів
18.	Історичний музей с. Новосілки	Турійський р-н, с. Новосілки

19.	Історичний музей с. Олеськ	Любомльський р-н, с. Олеськ
20.	Історичний музей с. Підцир'я	Камінь-Каширський р-н, с. Підцир'я
21.	Історичний музей с. Поворськ	Ковельський р-н, с. Поворськ
22.	Історичний музей с. Радехів	Любомльський р-н, с. Радехів
23.	Історичний музей с. Соловичі	Турійський р-н, с. Соловичі
24.	Історичний музей с. Старий Чорторийськ	Маневицький р-н, с. Старий Чорторийськ
25.	Історичний музей с. Уховецьк	Ковельський р-н, с. Уховецьк
26.	Історичний музей с. Штунь	Любомльський р-н, с. Штунь
27.	Історичний музей смт. Голоби	Ковельський р-н, смт. Голоби
28.	Історичний музей смт. Торчин	Луцький р-н, смт. Торчин
29.	Історичний музей смт. Цумань	Ківерцівський р-н, смт. Цумань
30.	Історичний музей смт. Шацьк	смт. Шацьк
31.	Клубочинський історичний музей	Ківерцівський р-н, с. Клубочин
32.	Ковельський історичний музей	м. Ковель, вул. Олени Пчілки, 11.
33.	Колківська історична кімната	Маневицький р-н, с. Колки
34.	Колпитівський історичний музей	Локачинський р-н, с. Колпитів
35.	Копилівська історична кімната	Маневицький р-н, с. Копилів
36.	Кортеліський історичний музей	Ратнівський район, с.Кортеліси
37.	Лаврська кімната історії села	Луцький р-н, с. Лаврів
38.	Латниська кімната історії села	Ратнівський р-н, с. Латнинь
39.	Линівська кімната історії села	Локачинський р-н, с. Линів
40.	Литовезька історична кімната	Іваничівський р-н, с. Литовеж
41.	Мишівська історична кімната	Іваничівський р-н, с. Мишів
42.	Мовниківська історична кімната	Іваничівський р-н, с. Мовники
43.	Музей історії Любешова	м. Любешів
44.	Музей історії Луцького братства	м. Луцьк, вул. Кондзелевича, 5
45.	Музей історії села Брани	Горохівський р-н, с. Брани

46.	Музей історії села Будки	Маневицький р-н, с. Будки
47.	Музей історії села Велика Глуша	Любешівський р-н, с. Велика Глуша
48.	Музей історії села Городище	Луцький р-н, с. Городище
49.	Музей історії села Городно	Любомльський р-н, с. Городно
50.	Музей історії села Губин	Локачиський р-н, с. Губин
51.	Музей історії села Гута-Камінська	Камінь-Каширський р-н, с. Гута-Каміська
52.	Музей історії села Доросині	Рожищенський р-н, с. Доросині
53.	Музей історії села Дубечне	Старовижівський р-н, с. Дубечне
54.	Музей історії села Дубове	Ковельський р-н, с. Дубове
55.	Музей історії села Заболотці	Іваничівський р-н, с. Заболотці
56.	Музей історії села Заброди	Ратнівський р-н, с. Заброди
57.	Музей історії села Залісці	Рожищенський р-н, с. Залісці
58.	Музей історії села Затурці	Локачинський р-н, с. Затурці
59.	Музей історії села Зубильне	Локачиський р-н, с. Зубильне
60.	Музей історії села Колпитів	Локачиський р-н, с. Колпитів
61.	Музей історії села Комарове та школи	Маневицький р-н, с. Комарове
62.	Музей історії села Кримне	Старовижівський р-н, с.Кримне
63.	Музей історії села Кукли	Маневицький р-н, с. Кукли
64.	Музей історії села Купичів	Турійський р-н, с. Купичів
65.	Музей історії села Линів	Локачиський р-н, с. Линів
66.	Музей історії села Литовеж	Іваничівський р-н, с. Литовеж
67.	Музей історії села Мильськ	Рожищенський р-н, с. Мильськ
68.	Музей історії села Милятин	Іваничівський р-н, с. Милятин
69.	Музей історії села Оконськ	Маневицький р-н, с. Оконськ
70.	Музей історії села Піща	Шацький р-н, с. Піща
71.	Музей історії села Пнівне	Камінь-Каширський р-н, с. Пнівне

72.	Музей історії села Прилісне	Маневицький р-н, с. Прилісне
73.	Музей історії села Скриголово	Горохівський р-н, с. Скриголово
74.	Музей історії села Соловичі	Турійський р-н, с. Соловичі
75.	Музей історії села Смолигів	Луцький р-н, с. Смогмлів
76.	Музей історії села Старий Загорів	Локачиський р-н, с. Старий Загорів
77.	Музей історії села Хорлупи	Ківерцівський р-н, с. Хорлупи
78.	Музей історії села Черче	Камінь-Каширський р-н, с. Черче
79.	Музей історії села Чорниж	Маневицький р-н, с. Чорниж
80.	Музей історії селища Колки	Маневицький р-н, с. Колки
81.	Музей історії селища Мар'янівка	Горохівський р-н, с. Мар'янівка
82.	Музей історії смт. Стара Вижівка	смт. Стара Вижівка
83.	Нововолинський народний історичний музей	Володимир-Волинський р-н м. Нововолинськ, п-р. Дружби 27.
84.	Новосілківська кімната історії села	Володимир-Волинський р-н,
85.	Олицький історичний музей	Ківерцівський р-н,
86.	Ратнівська кімната історії села	смт. Ратне
87.	Торчинський народний історичний музей імені Григорія Гуртового	Луцький район, смт. Торчин, вул. Незалежності, 84.
88.	Турська кімната історії села	Ратнівський р-н
89.	Черченська історична кімната	Камінь-Каширський р-н,
Військово-історичні		
90.	Гушанська кімната партизанської слави	Любомльський р-н, с. Гуша
91.	Іваничівська кімната бойової слави	смт. Іваничі
92.	Ківерцівська кімната бойової слави	м. Ківерці
93.	Лобненський музей партизанської Слави	Любешівський район, с.Лобна, вул. Федорова, 42.
94.	Лопатенський музей партизанської	Ківерцівський район, урочище

	Слави	Лопатень.
95.	Милятинська кімната бойової слави	Іваничівський р-н, с/ю Милятин
96.	Мокрецька кімната бойової Слави	Турійський р-н, с. Мокрець
97.	Музей бойової і трудової слави «Патріот»	Маневицький р-н, с. Цміни
98.	Музей бойової слави «Пам'ять»	смт. Іваничі
99.	Музей бойової слави «Пошук»	м. Любешів
100.	Музей бойової слави загальноосвітньої школи № 1 м. Ковель	м.Ковель, вул. Незалежності, 29
101.	Музей бойової слави загальноосвітньої школи № 15 м. Луцька	м. Луцьк, вул. Привокзальна, 5А
102.	Музей бойової слави Ковельського професійного ліцею	м. Ковель, Варшавська вулиця, 10
103.	Музей бойової слави Луцького навчально-виховного комплексу	м. Луцьк, вул. Дубнівська, 32
104.	Музей бойової слави Луцького навчально-реабілітаційного центру	м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 20
105.	Музей бойової слави Луцької гімназії ім. Михайла Кравчука	м. Луцьк, вул. Кравчука, 14
106.	Музей бойової слави м. Ківерці	м. Ківерці, вул. Шкільна, 11
107.	Музей бойової слави м. Ковель	м. Ковель, вул. Театральна, 21
108.	Музей бойової слави м. Луцьк (ЗОШ № 23)	м. Луцьк, вул. Софії Ковалевської, 56
109.	Музей бойової слави м. Луцьк	м. Луцьк, вул. Перемоги, 16
110.	Музей бойової слави м. Рожище (зош № 1)	м. Рожище, вул. 1 Травня, 5
111.	Музей бойової слави м. Рожище	м. Рожище, вул. Драгоманова, 3

	(зош № 2)	
112.	Музей бойової слави с. Любитів	Ковельський р-н, с. Любитів
113.	Музей бойової слави с. Люб'язь	Любешівський р-н, с. Люб'язь
114.	Музей бойової слави с. Ощів	Горохівський р-н, с. Ощів
115.	Музей бойової слави смт. Луків	Турійський р-н, смт. Луків
116.	Музей бойової слави смт. Ратне	смт. Ратне
117.	Музей військово-патріотичного виховання	м. Луцьк, вул. Потапова, 30
118.	Музей воїнів-афганців	смт. Турійськ, вул. Спортивна, 1
119.	Музей жертв тоталітарних режимів	м. Луцьк, вул. Кафедральна, 12.
120.	Музей прикордонної слави м. Устилуг	Володимир-Волинський р-н, м. Устилуг
121.	Музей Спиридона Гнатюка	Горохівський р-н, с. Зелене
122.	Музей прикордонної слави с. Гуща	Любомльський р-н, с. Гуща
123.	Підберезівська кімната бойової слави при школі	Горохівський р-н, с. Підбереззя
124.	Самарійська кімната бойової слави	Ратнівський р-н, с. Самари
125.	Суська кімната бойової слави	Ківерцівський р-н, с. Суськ
Історико-архітектурні		
126.	Рокинівський музей історії сільського господарства	Луцький район, смт. Рокині, вул. Шкільна, 1.
Археологічні		
127.	Музей археології Волинського національного університету ім. Лесі Українки	м. Луцьк, вул. Шопена, 24

Етнографічні		
128.	Етнографічний музей «Берегиня» (зош № 5)	м. Новолинськ, вул. 15 мікрорайон, 35
129.	Етнографічний музей «Берегиня» м. Нововолинськ (зош № 7)	м. Новолинськ, вул. Кауркова, 43
130.	Етнографічний музей «Берегиня» м. Нововолинськ	м. Новолинськ, вул. Грушевського, 19
131.	Етнографічний музей «Берегиня» обласного ліцею-інтернату м. Нововолинськ	м. Новолинськ, вул. Пирогова, 1
132.	Етнографічний музей «Берегиня» с. Рудники	Маневицький р-н, с. Рудники
133.	Етнографічний музей «Берегиня»	м. Володимир-Волинський, вул. Луцька, 241
134.	Етнографічний музей «Спадщина» Торчинського професійного ліцею	Луцький р-н, с. Торчин
135.	Етнографічний музей Володимир- Волинського вищого професійного училища	м. Володимир-Волинський, вул. Д. Галицького, 10
136.	Етнографічний музей Ковельського професійного ліцею	м. Ковель, Варшавська вулиця, 10
137.	Етнографічний музей м. Луцьк	м. Луцьк, вул. Черняховського, 8
138.	Етнографічний музей с. Грем'яче	Ківерцівський р-н,
139.	Етнографічний музей с. Гута- Боровенська	Камінь-Каширський р-н,
140.	Етнографічний музей с. Гуца	Любомльський р-н,
141.	Етнографічний музей с. Забороль	Луцький р-н,
142.	Етнографічний музей с. Забужжя	Любомльський р-н,

143.	Етнографічний музей с. Куснища	Любомльський р-н, с Куснища
144.	Етнографічний музей с. Личини	Камінь-Каширський р-н, с. Личини
145.	Етнографічний музей с. Любитів	Ковельський р-н, с. Любитів
146.	Етнографічний музей с. Нуйно	Камінь-Каширський р-н,
147.	Етнографічний музей с. Одереди	Луцький р-н,
148.	Етнографічний музей с. Секунь	Старовижівський р-н,
149.	Музей «Берегиня» м. Луцьк (зош № 23)	м. Луцьк, вул. Софії Ковалевської, 56
150.	Музей етнографії «Берегиня» м. Луцьк	м. Луцьк проспект Відродження, 32,
151.	Музей етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті	М. Луцьк, вул. Шопена, 24
152.	Музей «Світлиця» Луцької гімназія ім. Модеста Левицького	м. Луцьк, проспект Волі, 25
153.	Музей етнографії «Світлиця» м. Луцьк	м. Луцьк, вул. Черняховського, 8
154.	Музей етнографії і побуту с. Рокита	Старовижівський р-н, с. Рокита
155.	Музей етнографії і побуту смт. Стара Вижівка	смт. Стара Вижівка
156.	Музей етнографії та побуту с. Яревище	Старовижівський р-н, с. Яревище
157.	Музей народознавства «Народна криниця»	м.Ковель, вул. Симоненка 74
158.	Музей побуту і етнографії с. Текля	Старовижівський р-н,
159.	Народознавчий музей «Наші	м. Луцьк, вул. Кравчука, 14

	обереги»	
160.	Народознавчий музей «Світлиця» м. Нововолинськ (зош № 6)	м. Нововолинськ, вул. 6 мікрорайон, 1
161.	Народознавчий музей «Світлиця» м. Нововолинськ	м. Нововолинськ, вул. 15 мікрорайон, 35
162.	Народознавчий музей м. Луцьк	м. Луцьк, вул. Перемоги, 16
163.	Народознавчий музей Маяківського навчально-виховного комплексу	Луцький р-н, с. Маяки, вул. 17-го Вересня, 72
164.	Озерненський народознавчий музей «Берегиня»	Ковельський р-н, с. Озерне
Історії розвитку галузей		
165.	Музей історії кінематографії та фотомистецтва Волині	м. Луцьк, пр-т Волі, 3, кіностудія „Волинь”.
166.	Кімната історії районного відділу зв'язку	м. Ковель, вул. Незалежності, 84
167.	Кімната історії розвитку медицини	м. Ковель, вул. О. Пчілки, 4
168.	Музей історії становлення судової влади на Волині	м. Луцьк, вул. Червоного Хреста, 10
169.	Народний музей історії органів внутрішніх справ Волині	м. Луцьк, вул. Винниченка, 11
Історії освіти		
170.	Музей історії гімназії	м. Ковель, вул. Незалежності, 49
171.	Музей історії Горохівської загальноосвітньої школи імені І. Я. Франка	м. Горохів, вул. Лисенка, 26
172.	Музей історії загальноосвітньої школи № 10 м. Ковеля	м. Ковель, вул. Міцкевича, 59 а
173.	Музей історії загальноосвітньої школи № 13 м. Луцька	м. Луцьк, вул. Чернишевського, 29

174.	Музей історії загальноосвітньої школи № 7 м. Ковеля	м. Ковель, вул.М.Левицького,1
175.	Музей історії Ковельського професійного ліцею	м. Ковель, вул. Варшавська, 10
176.	Музей історії Луцького національного технічного університету	м. Луцьк, вул. Львівська, 75
177.	Музей історії Луцької спеціалізованої школи № 1	м.Луцьк, вул. Б. Хмельницького, 4
178.	Музей історії Маневицької загальноосвітньої школи № 1	смт. Маневичі, вул. Комарова, 6
179.	Музей історії освіти Камінь-Каширського району	м. Камінь-Каширський. вул. Шевченка, 68
180.	Музей освіти при Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти	м. Луцьк вул. Винниченка, 31
181.	Музей історії освіти Любомльського району	м. Любомль, вул. Шкільна, 3
182.	Музей історії розвитку школи с. Купичів	Турійський р-н с. Купичів
183.	Музей історії Волинського національного університету імені Лесі Українки	м. Луцьк, пр. Волі, 13
184.	Музей історії Шацького лісового коледжу	смт Шацьк вул. 50 років Перемоги, 20
185.	Музей історії школи м. Володимир-Волинський	м. Володимир-Волинський, вул. Луцька 146
186.	Музей історії школи с. Лобачівка	Горохівський р-н с. Лобачівка

187.	Музей історії школи с. Машів	Любомльський р-н с. Машів
188.	Музей історії школи с. Мерва	Горохівський р-н с. Мерва
189.	Музей історії школи с. Озютичі	Локачинського р-н с. Озютичі
190.	Музей історії школи с. Підбереззя	Горохівський р-н с. Підбереззя
191.	Музей історії школи смт. Стара Вижівка	смт. Стара Вижівка, вул. Шевченка, 2
2. Краєзнавчі музеї		
192.	Волинський краєзнавчий музей	м. Луцьк, вул. Шопена, 20.
193.	Камінь-Каширський народний краєзнавчий музей	м. Камінь-Каширський, вул. Гагаріна, 3.
194.	Ківерцівський районний краєзнавчий музей	м. Ківерці, вул. Незалежності, 24.
195.	Краєзнавчий музей м. Ковель	м. Ковель вул. Театральна, 21
196.	Краєзнавчий музей с. Гупали	Любомльський р-н с. Гупали
197.	Краєзнавчий музей с. Колона	Іваничівський р-н с. Колона
198.	Краєзнавчий музей с. Світязь	Шацький р-н с. Світязь
199.	Любомльський краєзнавчий музей	м. Любомль, вул. Незалежності, 33.
200.	Маневицький краєзнавчий музей	смт. Маневичі, вул. Незалежності, 22.
201.	Музей краєзнавця Миколи Корзонюка	Іваничівський р-н с. Бужанка
202.	Рожищенський народний краєзнавчий музей	м. Рожище, вул. Незалежності, 66
203.	Старовижівський народний краєзнавчий музей	смт. Стара Вижівка, вул. Незалежності, 3.

3. Літературні музеї		
Літературознавчі		
204.	Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки	Ковельський р-н, с. Колодяжне, вул. Лесі Українки, 53.
205.	Кімната-музей Лесі Українки	Ковельський р-н, с. Любитів
206.	Літературний музей Лесі Українки	м. Луцьк, вул. Привокзальна, 5а
207.	Музей книги	м. Луцьк, вул. Кафедральна, 1а.
208.	Музей «Лісової пісні» в урочищі Нечимному	Ковельський р-н, урочище Нечимне (біля с.Скулин)
209.	Музей Лесі Українки «Лесина вітальня»	м. Луцьк, вул. Драгоманова, 23
210.	Музей Лесі Українки Волинського національного університету імені Лесі Українки	м. Луцьк, вул. Потапова, 9.
Театральні		
211.	Музей-кімната Наталії Ужвій	м. Любомль, вул. Шкільна, 3
Музичні		
212.	Устилузький народний музей Ігоря Стравінського	м. Устилуг, вул. Стравінського, 2в
4. Природничі музеї		
Геологічні		
213.	Геологічний музей Волинського національного університету ім. Лесі Українки	м. Луцьк, проспект Волі, 13
214.	Природничий геологічний музей	м. Луцьк, вул. Даргомижського, 5
Біологічні		
215.	Музей волинського лісу	Ківерцівський район, урочище Лопатень.

216.	Екологічний музей	Ковельський р-н, с. Любитів
Зоологічні		
217.	Музей фауни Шацького лісового коледжу	смт Шацьк, вул. 50 років Перемоги, 20
5. Художньо-мистецькі музеї		
Художні		
218.	Музей Волинської ікони	м. Луцьк, вул. Ярощука, 5
219.	Музей сучасного українського мистецтва Корсаків	М. Луцьк, вул. Карбишева, 1
220.	Художній музей	м. Луцьк, вул. Кафедральна, 1А.
221.	Художній музей Володимир-Волинського педагогічного коледжу ім. А. Ю. Кримського	м. Володимир-Волинський, вул. Устилузька, 42
Образотворчого мистецтва		
222.	Жашковичівська кімната образотворчого мистецтва	Іваничівський р-н, с. Жашковичі
Декоративно-прикладного мистецтва		
223.	Музей дипломних робіт відділення художніх ремесел і народних промислів	м. Луцьк, вул. Потебні, 52
224.	Музей мистецтва «Солом'яне диво»	Турійський р-н, с. Купичів
225.	Музей ужитково-побутового мистецтва Ковельщини	м. Ковель, вул. Театральна, 17
6. Науково-технічні музеї		
Політехнічні		
226.	Музей технічного прогресу	м. Луцьк, вул. Карбишева, 1. Спортивно-оздоровчий комплекс «Адреналін Сіті».

Галузеві		
227.	Аптека-музей	м. Луцьк, вул. Драгоманова, 11
228.	Музей дзвонів	м. Луцьк, вул. Кафедральна, 1а
229.	Музей академіка Михайла Кравчука	Ківерцівський р-н, с. Човниця.
230.	Музей академіка Михайла Кравчука Луцької гімназії № 21	м. Луцьк, вул. Кравчука, 14
231.	Музей академіка Михайла Кравчука Школи №26 м. Луцька	м. Луцьк, вул. Кравчука, 30.
232.	Музей Софії Ковалевської	м. Луцьк, вул. Софії Ковалевської, 56
233.	Музей хліба с. Смідин	Старовижівський р-н с. Смідин
Зв'язку		
234.	Музей Волинської державної телерадіокомпанії	м. Луцьк, вул. Словацького, 9
235.	Музей Волинської пошти	м. Луцьк, вул. Кривий Вал, 19
Військової техніки		
236.	Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки	м. Луцьк, вул. На Таборищі, 4
7. Музеї-заповідники		
237.	Державний історико-культурний заповідник «Стародавній Володимир»	м. Володимир-Волинський, вул. Ковельська, 29
238.	Державний історико-культурний заповідник «Старий Луцьк»	м. Луцьк, вул. Драгоманова, 23